

martini corp' hū qui mūdū ductū illi uice-
rant psequunt. Illos confusis plausib' p'p'oy
honoret uisāia. martino diuiniis plaudat
psalmis. martini ymnis celestib' honoratiur.
Illi post triumphos suos in tartara sua trū-
dent. martinus abrahe sinu let' excipitur.
Martinus hic paup' & modic' celū diues
ingredit'. ymnis celestib' honorat'. illinc
nos ut spero custodiens. me hec scribentē
respicit. te legentem. **Explicit de tran-**
sc'i sancti martini epla seueri sulphur.

Incipit epla dialogi seueri.

- I.** bi postumian' eduxerit p'spitate nauigationis. & omēm
sue p'gnationis historiā. qualiter in oriente fides xpi floreat.
que sit scōz quies. que instituta monachoz. quantisq; signi-
ae uirtutib' in seruis suis xpe operetur.
- ii.** Vbi explorandoz locoz grā. a litore longius p'cessit. & in
uenit senē p'bm inueste pellicia molā manu uertentē. & ē
uiuuū illi exponit. & hominū mores regionis illi p'claros. quib'
alimonis uiuant. & quā celerit in locis illis fata pueniant.
- iii.** bi dic' qd' tē alexandē int' epōs & monachos in uilia certa-
mina gerebantur. ne quis origenis libros legeret.
- iiii.** bi betlehe oppidū petist. cui loci eccliam sēs iheronim' rege-
bat. & ubi monachoz ac clericoz animos p' cūerlationes exponi.
& qd' die noctuq; aut legebat aliqd' semp aut scribebat.
- v.** bi dic' in egipto multa ēē monastia. ubi p'ma uirt' obediē-
tia ē. & ubi infamulus aspidē mure magnitudinis ī monaste-
riū detulit. & alia multa que p' seruos suos dī uirt' opatur.
- vi.** bi uidit duos senes. quoz unū sol numquā uidisset epu-
lante. & alterum numquā uidisset ieiunante.
- vii.** De heremita qui habebat hortū uberrimū & bonū q' aquā
de puteo p'ferebat. ubi uidit ollā cū oleib' sine igne feruere.
- viii.** De heremita cui lupa allabat cenanti.
- ix.** De anachorita q' leuē carulos illuminauit. & ab
ipsa fera munus accipere nō contempsit. **S** q' respicere debet.
- x.** De anachorita q' a fera ibice edocē est quas radices sumere.
- xi.** De anachorita q' scis corp' suū tect' nuditatē suā diuino
vestiebat.
- xii.** De p'batōne monachi incipientis quē ignis nō erigit. **S** mune
- xiii.** De p'batōne aduene. q' aridā uirgā potenti fide & assi-
dua irrigatione aque florere fecit.

- xiiii.** De quodā scō uiro. cui ex uirtutib' honor. & ex ho-
nore uanitas cepit obrepe. & qualiter ab hoc uitio liberatus sit.
& qd' si in hac regione ordinatū fuerit cleric'. continuo q'mo-
do elat' sit supbia aut uanitate. & qd' ornāta nō mox s' uesti.
- xv.** De heremita q' cellā suā p' quadrienniu' deserere uoluit
q' uer' correct'. & ad p'positū p'stūū reuocat' sit. **S** u' requat.
- xvi.** Vbi dic' quod null' fere i' orbe t'ariū loc' sit. ubi nō uita
domni martini scripta teneatur.
- xvii.** Vbi seuer' ait. qd' domni martini in media turba
& cōu'satione p'p'oy tanta opatus est. quanta nec heremite
l'anachorite. q' ab omni impedimēto liberi sūt. & qd' in ex-
pugnabili uirtute aduersum omīa fundatus steterit.
- xviii.** Vbi postumian' ait. ego quo aduina semp &
sapiā. egipti monachos p'dicabo. laudabo anachoritas. mi-
rabor heremitas. martini semp excipia. nō illi ego audeo
monachoz certe nō epōz quēpiā comparare.
- xviiii.** Postumian' seuerio ait. tu pot' ut de
sidero residua martini opa contaxe que te p'terisse p'fessi-
es. At ille respondit. Arbitror rect' a gallo istud ēē pos-
cendū & cetera que sequuntur.
- xix.** Gallus respondit. licet impar sim tanto oneri.
tān' p'lat' a postumiano obedientie cogor exēplis. ut
munus istud quod imponis nō recusem. **Explicit**
uit caputla. Incip' dialog' seueri de
uirtutib' & uita scōz patrū egiptioz.

V. M.
IN.
C. N. V.
E. G. O.
E. T. G. A.
L. V. S.
R. O. S. T.
L. O. C. V.

conuenissent. uir in & propt' martini memo-
riā. ex illi' enī discipulis erat. & p'p' sua merita
carissim'. uirtuenut nobis postumian' m's. nri
causa ab oriente quo se ante tenuū patam
relinquens contulerat. regressus. Complexi
homine amantissimū. exosculatiq; genua

& pedes eius. cum uno atq; altero spatio. quasi
stupefacti inuicē flentes gaudio deābulassent.
iactis in tiam ciliis confestim. Tum prior pos-
tumian' me intues. cū esse inquit in remotis
egypti. libuit ad mare usq; procedere. Naui
ibi oneraria offendi. que cū mercib' narbonā
petens soluere parabat. Eadē nocte in in sō-
nis astare uisus es. & iniecta me manu trahe-
re. ut nauī illā conscenderē. Nox tenebras
rumpente diluculo. cū eo loco inq; quieuerā
surrexissē. somnū meū ipse mecū reputans.
tanto tui desiderio subito corrept' sum. ut
nichil cunctatus nauī conscenderē. trige-
simog; die massiliā appulsus. inde huc deci-
mo pueneri. Adeo p'spa nauigatio. pie assu-
it uoluntati. Tum p'pt' quē tot maria trās
nauigaui. tantū terre trāscurri. cōplec-
tendū p'seruandūq; te remotis omib' trade.
Ego ū in quā etiā cū tu in egypto morareris.
tot' tecū semp' animo & cogitatione uersā-
bar. meq; de te dies ac noctes cogitantem.
totū tua caritas possidebat. ne dū modo tē
me estimes puncto temp'is defuturū. q' min'
amore tuo pendēs te intuear. te audiā. te
cū loquar. nullo penit' in secretū nr̄m qd
nobis hec remotior cellula p'stat admissio.
Nā hui' nr̄i ut arbitror galli p'sentia nō mo-
leste feras. quia hic aduentu tuo ut uides
p'inde atq; ego triumphat gaudio. Recte
plane inq't postumian' in societate nr̄a gal-
lus iste retinebit'. quia & si in parū cognit'
est. p' eo tam qd tē est carissim'. nō potest in
nō esse car'. maxime cū ex martini sit dis-
ciplina. Neq; grauabor quamlib; conserte
uobiscū ut possitis fabulari. quippe cū p'p-
ter hoc ueneri. ut me hui' suspicij mei. me
aut' utraq; manu cōplectebat'. desiderio
etiā uerbosius impenderē. Ego ū in quā
satis p'baui quantū p' amor possit. q' nr̄i
causa tot maria tantūq; terrarū emens?

a sūmo ut ita dicā solis egressu. usq; in ei' oc-
cidua uenisti. Age q' quia & secreti nr̄i nos
nec occupati sum'. & sermoni tuo uacare
debent'. Edisseras nobis uelī omēm tue p'p-
nationis historiā. qualiter moriente fides xpi
floreat. que sit scōr' quies. que instituta mo-
nachor'. quantūq; signis ac uirtutib'. in ser-
uis suis xpc opetur. Nā certe quia in hui'
regionib'. nr̄i ista que uiuim'. ipsa nob' uita
fastidio ē. libent' ex te audiem'. si uel in he-
remo uiuere xpianis licet. Ad hec postu-
mian'. faciā inq't ut desiderare te uideo. S;
queso prius ex te audiā. an isti omēs quos hic
reliquerā sac'dotes tales sint. quales eos an-
tequā p'ficeretur noueram'. Tum ego. absis-
te in quā ista querere. que aut una mecū
ut puto nosti. aut si ignoras nō audire sit
meli'. Illud reticere nō possum. nō solū illos
de quib' int'ogas nichil meliores quā no-
ueras factos. sed unū illū nr̄i quondā aman-
tem. in quo respuare ab istor' insectacionib'
solebam'. aspiorem nob' fuisse quā debuit.
Nec ū quicquā in illū inleuēti' dicā. quia
& ut amicu colui. & tē etiā amauī cū pu-
tabat' inimic'. Me aut' hec tacitis cogita-
cionib' reuoluentē. admodū dolor iste cō-
pungit. pene nos sapientis & religiosi uiri
amicicia destitutos. illū quondā tā ami-
cū nob'. tā amarum in nos ēē potuisse. Ve-
rū hec que merous plena sūt relinquam'.
te poti' ut dudū spononderas audiamus.
Ita inquit fiat postumian'. Quod cū dix-
isset. paululū omīs conticuit. Dein ciliū
cui insederat ad me p'p' admoit. atq; i-
ta exorsus est **Capitulum 11.**
INTE HOC TRIENNIV. quo
tempe t' Sulpici hinc abiens
uale dixi. ubi narbone nauī sol-
ui. q'nto die portū affrice intraui. Ad
eo p'spa mutu di nauigatio fuit. Libuit a

nimo. adire cartaginē. loca uisitare scōz. & p-
cipue ad sepulchrum cypani martyris ado-
rare. Quinto decimo die ad portū regressi.
puerūq; in altū alexandriā petentes. reluctan-
te ault' pene in syrtē illati sum'. Quod pūde
nautē cauētes. iactis nauis anchoris sistunt.
Sub oculis autē terra continens erat. Inquā sca-
tis egredi. cū uacua ab humano cultu omnia
cernerem'. ego studiosius explorandoz locoz
grā. longi pcessi. Trib' fere a litore milibus.
parū tuguriū int' arenas cōspicio. cui' tectū
sicut salusti' ait. quasi carina nauis erat. eti-
guū t're. satis firmis tabulatis cōstratū. nō qd
ibi uis ymbum ulla timeatur. fuisse autē illic
pluuā. ne quando quidem auditū est. sed
quod uentoz ea uis ē. ut si quando f'elemtior
e celo aliquantū flat' spirare cepit. mai' in illis ter-
ris. quā in ullo mari naufragiū sit. Nulla ibi
germina. lata nulla pueniunt. quippe insta-
bili loco arenib' arenus. & ad omēm motum
uentoz cedentib'. Verū ubi ad auersā quēdā
a mari p'munctoria uentis resistunt. t'ra ali-
quantū solidior. herbam rarā atq; hūidā
gignit. ea ouib' ē pabulum satis utile. In eo
le lacte uiuunt. qui sollertiores sunt. p' ut
ita dixerim ditiores. ordeaceo pane utuntur.
Ea sola ibi messis est. que celeritate puenit' p
naturā solis siue aeris. uentoz casus euadere
solet. Quippe fert' a die iacti seminis. t'gesi-
mo die maturescere. Consistere autē ibi homi-
nes nō alia ratio facit. quā qd omēs t'butō
libi sunt. Fatrema siquidē cyrinōz hora ē.
deserto illi cōigua. qd int' egiptū & affricā
iūtiacet. p quod olim cato cesarē fugiens.
duxit exerentum. Ergo ad tuguriū illud
quod cūm' conspexerā p'tendi. ubi inuenio
senē inueste pellicia. molā manu uertentē.
Consalutat'. accepit nos benigne. Ciectos
nos in illud lit' exponim'. & ne statim repetere
cursū possem'. maris mollitie detineri. egres-

35
sos in t'ia. ut ē mos humani ingenii. naturā
locoz cultumq; habitancū uoluissē cognos-
cere. apianōs nos esse. id p'cipue querere. an
ēēt aliqui int' illas solitudines apiani. Tum
ū ille flens gaudio. ad genua m'ā puoluitur.
iterū nos ac sepi' exosculatos uiuat ad ora-
tionē. Deinde positus in t'ra ueruecū pellib'.
facit nos discumbere. Apponit prandū sane
locupletissimū. dimidiū panē ordeaceū. Gra-
mus autē nos quatuor. ipse erat q'ntus. fascicu-
lum etiā herbe intulit cui' nomē exidit. que
m're similis. exuberans folijs. sapore mellis
p'stabat. Hui' predulci admodū suauitate
delectati atq; satiati sum'. Ad hec subridens
ego ad gallū meū. quid inquā galle. Placet
ne t' prandū. fasciculus herbarū & panis di-
midius uiris quinq;. Tum ille sicut ē uere-
cundissim'. aliquantū erubescens. dū fati-
gationē meā acceperat. facis inquit suspici-
tuo more. qui nullā occasionē si qua t' por-
recta fuerit omittis. quin nos edacitatis
fatiges. Sed facis inhumane. qui nos gal-
los homines cogis exemplo angloz uiuere.
quanquā ego studio manducandi. etiā an-
gelos manducare credā. Hāc illū dimidiū
ordeaceum. t'neo uel solus attingere. Sed
content' sit hoc cyrinensis ille. cui ul' neces-
sitas. uel natura ē esurire. ul' postremo illi
quib' credo marina iactacio in mediā cibi fe-
cerat. nos pcul a mari absum'. qd t' sepe tes-
tatus sum galli sum'. Sed p'gar hic potius
explicare sui cyrinensis historiā. Cū in-
quit postumian'. cauebo post hec xuiusquā
abstinentiā predicare. ne gallos m'os ar-
diū penit' offendat exemplū. Statueram
autē etiā cenā cyrinensis illi' ul' consequen-
tia. septē enī dieb' sumi' apud ipsū. referre
conuiuia. si sup sedendū est. ne gall' se esti-
met fatigari. Ceterū postero die. cū aliq
ex incolis ad nos uisendos cōfluere

cepissent. cognoscunt illū hospitem nūm esse
prbm. quod sūma nos dissimulatione ceta
uerat. Deinde cū ipso ad ecclesiam pcessimus.
que fere duob' milib' aberat a conspectu mō
uitiectu montis exclusa. Erat aut uilibus
texta uirgultis. n̄ multo ambiciosior. quam
nri hospitis tabernaculū. in q̄ n̄ incuruus
q̄s n̄ poterat consistere. Cum hominū mores
quererem. illud p̄clarum animaduerti. ni
chil eos neq; emere neq; uendere. Quid sit
fraus aut furtū nesciunt. aurū atq; argen
tū que p̄ma mortales putant. neq; habent
neq; habere cupiunt. Nā cū p̄bo illi decem
ego nūmos aureos optulisse refugit. altiori
cōsilio p̄stat. ecclesiam auro n̄ strui. s; potius
destrui. Aliquantulū ei uestimētorū indulsi
m. Quod cū ille benigne accepisset. reuocan

Ptib' nos ad mare nauti discessimus.
ROSPERO. / Caplm 111.
quoq; cursu. septimo die alexandri
am puenim. ubi fēda int̄ ep̄os & mo
nachos certamina gerebant. ex ea occasi
one uel causā. quia cōgregati in unū sepius
sacerdotes. frequentib' decreuisse synodis
uidebant. ne quis origenis libros legeret
aut haberet. qui tractator sēpturarū sacra
rū p̄tissimi habebat. Sed ep̄i quedā in lib's
ipsius insanius sēpta memorabant. que asser
tores illi defendere n̄ ausi. ab hereticis poti'
fraudent̄ inserta dicebant. & ideo n̄ prop
ter illa que in rephensione merito uocarēt.
etiā reliqua esse dampnanda. cū legentū fides
facile posset habere discerni. ne falsata seque
ret. & tam catholice disputata retineret. n̄
esse aut mirū. si in lib's neutericis & recens
scriptis fraus heretica fuisset operata. que ī qui
busdā locis n̄ tenuisset incidere euuangel
icā ueritatē. Adūsus hec ep̄i obstinati remi
tentes. p̄ potestate cogebant recta etiā uni
uersa cū prauis. & cū ipso auctore

dampnare. quia satis supq; sufficerēt libri
quos ecclesia recepisset. respuendā ēē penitus
lectionē. que plus esset nocitura insipientib'.
quā p̄futura sapientib'. Nichi aut ex illis
lib's quedā curiosius indaganti. admodum
multa placuerunt. sed n̄ nulla rephendi. ī
quib' illū praua sensisse n̄ dubiū est. que de
fensores eius falsata contendunt. Ego miror
unum eundemq; hominē tā diuisū a se esse
potuisse. ut in ea parte qua p̄batur. neminē
post ap̄los habeat equalē. in ea ū qua iure
rephendit. nemo deformi doceat errasse.
Nā cum ab ep̄is excerpta in libris illi mul
ta legerent. que contra catholicā fidem
sēpta constarent. loc' ille uel maximā pa
rabat inuidiā. in q̄ editū legebatur. quia
dñs ih̄c sicut p̄ redēptione hominis in
carnē uenisset. crucē p̄ hominis salute p
pessus. ita esset eodē ordine passionis etiā
diabolū redēptur'. quia hoc bonitati illi
pietatiq; cōgrueret. ut q̄ p̄ditum hominē
reformasset. p̄lapsū quoq; anglm libe
raret. Cum hec atq; alia istiusmodi ab
ep̄is p̄derent. ex studiis partū orta sedi
tio ē. Que cū reprimi sacerdotū auctori
tate n̄ posset. seuo exemplo ad regendā
ecclesie disciplinā p̄fect' assumit. Cui ter
rore dispersi sūt. ac p̄ diuersas oras mona
chi sunt fugati. ita ut p̄positis edictis. in
nulla cōsistere sede sineant. Illud me ad
modū pmouebat. qđ iheronim' uir maxi
me catholic'. & sacre legis p̄tissim'. orige
nē sequit' p̄mo tempe putabat. quē nō
idē precipue l' omia illi sēpta dāpnaret.
Hec ū si n̄ ausus de quoquā temere iudi
care. p̄stantissimū tam uiri & doctissimi
ferebant in hoc certamine dissidere. Si
tam siue illud error ē ut ego sentio. siue
heresis ut putat. n̄ solū reprimi n̄ potuit
multis animaduersionib' sacerdotū. s;

nequaquā tā late se potuisset effundere nō
contencione creuisset. Istiusmodi g̃ turbati
one cū ueni alexandriā fluctuabat. **Q**uequ
dem ep̃s illi ciuitatis. benigne admodū et
meli' quā opinabar excepit. & secū detinere
temptauit. **S**i nō fuit animi ibi cōsistere. ubi
recenti fiamē cladis feruebat inuidia. **N**ā
& si fortasse uideant' parere ep̃is debuisse. nō
ob hanc tam causā. multitudinē tantā sub
ap̃i cōfessione uiuentē. p̃sertim ab ep̃is opor
tuisset affligi. **Capitulum quartum.**

GITUR inde digressus. bethleē
oppidiū pecū. qd' ab iherosolymis sex mi
lib' separat'. ab alexandria aut' sedecim
mansionib' ab ē. **E**ccliam loci illi' ihe
ronimi p̃br̃ regit. **H**ā parrochia ē ep̃i. q̃
iherosolymā tenet. **M**ichi iā p̃dem ihero
nimi sup̃iore illa mea p̃grinatione cōp̃t'.
facile obtinuerat. ut nullū m̃ expetendum
rectius arbitrarer. **U**ir enī p̃rē fidei meri
tū dotemq; uirtutū. nō solū latinis atq; gre
cis. sed etiā ita hebraicis litteris institut' ē.
ut se illi in omī scientia nemo audeat cō
parare. **M**uor aut' sin' & uobis p̃ multa
que scripsit opa conptus ē. cū p̃ totū orbē
legat'. **N**obis ū gall' inq̃t. numū numūq;
conpt' est. **H**ā ante hoc quinquennium
quendā illi' libellū legi. in q̃ tota nr̃ōz na
tio monachoz. ab eo uehementissime uexat'
& carpit'. **V**nde interdū belgie' nr̃ ualde
uasci solet. qd' dixerit nos usq; ad uomi
tum solere satiari. **E**go aut' illi uiro ig
nosco. atq; ita sentio de orientalib' illū po
tius monachis. quā de occidentalib' dispu
tasse. **N**ā edacitas in grecis gula ē. in gal
lis natura. **T**um ego. scolastice inquam
galle defendis gentē tuā. **S**ed queso te.
liber iste numquid hoc solū uitū damp
nat in monachis. **I**mmo ū inq̃t nichil
penit' omisit qd' nō carperet. laceraret. ex

poneret. **P**ecūque auaritiā. nec min' uanitatē
insectat' est. **M**ulta de supbia. nō pauca de su
p̃stitione disseruit. **V**ere fateor. p̃uixisse in
uide' uitia multoz. **C**eterū de familiaritati
b' uirgini & monachoz atq; etiā clericoz. quā
uera quā fortia disputauit. **V**nde a quibusdā
quos nominare nolo. dicit' nō amari. **N**ā sicut
belgie' nr̃ uascit' edacitatis numq; nos notatos.
ita illi fr̃emere dicunt'. cū illo op̃elo sēptū
legūt celibē spernit uirgo germanū. fratrē
querit extraneū. **A**d hec ego. numū inquam
galle p̃grederis. **C**auē ne & te aliq; qui hec
fortassis agnoscat. exaudiat. teq; una cū ihe
ronimo incipiat nō amare. **H**ā quia scolastic'
es. nō immerito te uersū comici illi' adinonebo.
obsequium amicos. ueritas odiū parit. **T**ua
nobis poti' ut cepas postumane repetat' ori
entalis oratio. **E**go inq̃t ut dicere institue
ram ap̃d iheronimū sex m̃sib' fui. cui uigis
aduersus malos pugna p̃petuūq; certamen
cōsciuit odia p̃ditoz. **O**derunt eū heretici.
quia eos impugnare nō desunt. **O**derūt clerici.
q̃a uitā eoz insectat' & cōmina. **S**i plane eū
boni homines admirant' & diligunt. **N**am
qui eū hereticū esse arbitrant' insanūt. **V**e
re dixerūt. catholica hominis scientia. sana
doctrina est. **T**otus semp in lectione. tot' in
lib' est. nō die nō nocte requiescit. **A**ut legit
aliqd' semp aut scribit. **Q**d' nō michi fuisset
fixū animo. & p̃missū dō teste p̃positū here
mum adire. **I**n exigui tempis punctū a tan
to uiro discedere noluisse. **H**unc g̃ traditis
atq; cōmissis omib' meis. omūq; familia. que
me contra uoluntatē animi mei sequuta te
nebat implicitū. exonerat' quodammodo
grauī fasce penit'. ac liber regressū alexan
driā. uisitatis ibi fr̃ib'. ad sup̃iorem inde the
baide. id ē ad egypti extrema tendi. **I**bi
enī uaste patentes heremi solitudines. plu
rimū ferebantur habere monachorum.

ORGVMSI OMRIAS Cap v.

cupiā referre que uidi tam pauca pstrin-
gam e plurib? Haud longe ab heremo cōigua-
nilo. multa sunt monasteria. Habi-
tant uno in loco pleriq; centeni. quib? sūmū
uisē sub abbatis impio uiuere. suo arbitrio ni-
chil agere. onūa ad nutū illi? potestatiq; pen-
dere. Ex his si q; maiorē uirtutē mente conce-
pit. ut acturi solitariā uitā se ad heremum
ēferāt. nō pmittente abbate discedunt. hec
illoz pma uirt? est. parere alieno impio. Trās-
gressis ad heremū. abbatis illi? ordinatione.
panis l? quilib; cib? alius ministrat. Casu p
illos dies quib? illo aduenerā. cuidā q; nuper
ad heremū secesserat. neq; ampli? ab hoc mo-
nasterio. quā sex milib? tabernaculū sibi cō-
stituerat. panē abbas p duos pueros miserat.
Quoz maior habebat etatis annos quindecim.
minor duodenarius erat. Hui? g; inde redeun-
tib? aspis nūre magnitudinis fit obuiam.
Cui? occurſu nichil pterriti. ubi ante pedes
eoz uenit. quasi incantata carminib? ceru-
lea colla deposuit. Minor e pueris manu
apphensā ac pallio inuolutā ferre cepit. de-
in monasteriū quasi uictor ingressus. in oc-
cursu frīm inspectantib? cunctis. captiuam
bestiā resoluta pallio. nō sine iactancie timo-
re deposuit. S; cum infantū fidē atq; uirtu-
tem ceteri p̄dicarent. abbas ille altiore cōsilio
ne infirma etas insolesceret. uirgū utrumq;
compescuit. multū obuigatos. cur ipsi qd
p eos dñs opat? fuerat p̄didissent op? illud
nō sue fidei sed diuine esse uirtutis. discerēt
poti? dō in humilitate seruire. nō in signis
& uirtutib? glari. quia melior esset infirmi-
tatis conscientia uirtutū uanitate. Hoc
ubi ille monach? audiuit. & p̄clitatos in-
fantulos serpentis occurſu. & ipsos insuper
multa uerba uictō serpente meruisse. abba-
tē obsecrat. ne sibi post hec panis ullus aut

cib? aliq; mitteret. Jamq; octauus dies fue-
rat eiūsus. q; se homo xpi intra piculū fa-
mis ipse cēluserat. Arebant membra ieiunio.
sed deficere mens celo intenta nō poterat.
Corp? inedia fatiscēbat. fides firma durabat.
Cū interī admonit? abbas ille p s̄m ut dis-
cipulū uisitare. pia sollicitudine cognosce-
re cupiēs. qua uite substantia uir fidelis
aleret. qui ministrari sibi panē ab homine
noluisset. ad reqrendū eū ipse p̄ficiscit. Ille
ubi emni? senē uenire cōspexit. occurrit. agit
grās. ducit ad cellulā. Cū ingressi pariter
ambo. conspiciunt palmitiā sportā calido
pane congestā. forib? affixā d? pōte pendere.
De p̄mū calidi panis odor sentit. tactu ū ac si-
āte paululū foci cēt crept? ostendit. Egiptū
tam panis forma nō cernit. Obstupefacti am-
bo. mun? celeste cognoscunt. Cū ille hoc ab-
batis aduentui p̄stitum fateret. abbas ū
illi? fidei ac uirtuti id poti? aslēberet. ita ā-
bo celestē panē cū multa exultacione fre-
gerūt. Qd cū senex ad monasteriū post
regress? frīb? retulisset. tant? omniū in cē-
derat ardor animos. ut gregatim ad he-
remū & sacras solitudines ire p̄perarent.
miseros se fatentes. qd diuti? in cōgregatio-
ne multoz. ubi humana esset patiēda cō-

uersatio resedissent. **Capitulum**

IN HOC MONASTERIO. VI.

Iduos ego senes uidi. q; iā p quinquā-
ginta annos ibi degere. ita ut num-
quā inde discesserūt ferebant. quoz
p̄tereunda in cōmemoratio nō uidetur. Si
quidē id de eoz uirtutib? & abbatis testimo-
nio. & omniū frīm audierā sermone cele-
brari. qd unū eoz sol numquā epulante.
alterū numquā uidisset uatū. Ad hec galli-
me intus. o si uir ille inq; nolo nomē edice-
re nē adesset. uellē admodū istud audi-
ret exemplū. quē in multoz psonis. sepe

nummū capti sumi uel uel uel uel uel S; tam
 minui inueni sius quantū audio nup ig
 nouit si istud audiret. magis magisq; ppo
 sito confirmaret exēplo. p̄claram esse uirtu
 tē. uacūdia n̄ moueri. Nec ū infirior uis
 tasili causās uarum fuisse. S; ubi durior
 est pugna. ibi gl̄iosior est corona. Vnde quen
 dā si agnosceis censeo iure esse laudandū qd
 cū eum libertus deseruerit ingrat. miserat
 est potius quā infectat. abeunte. Sed neq;
 illi irascit. a q̄ uidet. abduet. Ego aut̄ nisi
 istud uincende uacundie postumian. pro
 didisset exemplū. grauit̄ irasceret discessio
 ne fugitiui. S; quia irasci n̄ licet. tota istoz
 cōmemoratio que nos compungit abolenda
 ē. Te in quā postumiane. te poti. audiam.
 faciā inquit galle qd p̄cipis. quatin. tam
 studiosos ēē audiendi uos uideo. S; men
 tore. quia n̄ sine fenore istū apud uos depo
 no sermonē. Libens p̄ito qd poscitis. dum
 in paulopost qd poposcero n̄ negetis. Nos
 ū in quā nichil habem. in q̄ t̄ mutui ul̄ si
 ne fenore restituere possim. sed tam quic
 quid putaueris impato. dū modo ut cepas
 desideris nr̄is satis facias. Valde enī nos
 delectat tua oratio. Nichil inquit postu
 mian. uia studia fraudabo. & quia here
 mite unī incipientis agnouitis uirtutem.

referā ad huc uob̄ pauca d̄ plib.

REGO. VBI. Cap. vii.

p̄ma heremi loca ingressus sū.
 duodecim fere a nilo milib.

habebā aut̄ unū ex fr̄ib. duce locoz peritū.
 puenim. ad quendā senē monachū sub ra
 dice montis habitantē. Ibi qd nullis locis
 rarissimū est. puteus erat. Bouē unū habe
 bat. cui hic erat tot. labor. impulsa rotali
 machina aquā pducere. Nā fere mille aut
 amplius pedū. p̄fundū putei ferebat. hor
 tus illic erat multis holerib. copiosus. Id q̄

dem contra naturā heremi. ubi omīa aren
 tia exusta solis ardorib. nulli. unquā seminis
 l. exigua radice depisse ferunt. Verū hoc scō
 illi labor cū p̄eude cōmunis. & p̄p̄a p̄stabat
 industria. frequens enim irrigatio aquarū.
 tantā pinguedinē harenis dabat. ut mirū
 immodū. uixere atq; fructificare horti illius
 holera uiderem. Ex hui. g. una cū dñō bos
 ille uiuebat. Nobis quoq; ex ea copia. cenā
 scs dedit. Ibi uidi qd uos galli forte n̄ creditis
 ollā cū olerib. q̄ nobis icenā parabat sine igne fer
 uere. Tanta uis solis ē. ut q̄buslibet coquis etiā
 ad gallorum pulm̄ta sufficiat. Post cenā aut̄
 iā melinante uesp̄a. inuitat nos ad arborem
 palme. cui. int̄dum ponis uti solebat. que fe
 re duob. milib. aberat. Hā he tantū inheremo
 arbores licet raro. habent. tam. Quod utrū
 sollers antiquitas p̄curarit. an solis natura
 gignat ignoro. n̄ qd d̄s p̄sci. habitandā quan
 dog; a scis heremi. hec serius sius parauerit.
 Ex maiore enī parte q̄ intra illa secreta cōsistit.
 cū alia ibi germina nulla pueniunt. istarū
 arborum pomus. aluntur. Ergo ubi ad illā ad
 quā humanitas nos nr̄i hospitis ducebat.
 arbore puenim. leonē ibi offendimus. Quo
 uisō. ego & dux. meus intremuim. Scs ū
 ille incunctant. accessit. nos licet trepidi se
 quuti sum. fēra paululū cernens impata ab
 eo modeste discessit & cōstitit. dū ille attigua
 ramus humiliorib. poma decerpit. Cumq;
 plenā palmulis manū optulisset. accurrit bes
 tia. accepitq; tā libere. quā nullū animal do
 mesticū. & cū comedisset abscessit. Nos hec
 intuentes & ad huc trementes. facile potu
 im. expendere. quanta in illo fidei uirt. &
 quanta in nob. ēēt infirmitas.

LI V. AEO. Cap. viii.

singlarē uirū uidim. paruo tugu
 rio. in q̄ n̄ nisi unī recipi posset ha
 bitantē. De hoc illud ferebat. quod ei lupa

solita erat astare cenanti. nec facile unquam
bestia falleret. quoniam illi ad legitimam horam re-
fectionis occurreret. & tandem per foras ex-
pectaret. donec ille panem quem cenare superiusset.
offerret. illam manum eius lambere solita. atque
ita quasi impleto officio & pristina consolatione
discedere. **S**ed forte accidit. ut sanctus ille dum
fratrem quem ad eum uenerat deducit abeuntem diu-
tius abesset. & non in sub nocte remearet. Inter-
rim bestia ad consuetudinariam illud cene tem-
pus occurrit. uacua cellula cum familiarem
panem abesse sentiret ingressa. curiosus explorans
ubi nam esset habitator. Casu contigua
cum panibus quinq; palmacea fiscella pendebat.
Ex his unum presumit & deuorat. Deinde per-
petrato scelere discedit. Regressus heremi-
ta uidet sportulam dissolutam. non constantem pa-
num numerum. Dampnum rei familiaris intel-
ligit. ac prope lumen panis absuptionis fragmina cog-
noscit. sed non erat incerta suspitio. que furtum
persona fecisset. **E**rgo cum sequentibus diebus secundum
consuetudinem bestia non uenisset. nimirum auda-
cis facti cetera. ad eum uenire dissimulans cui fe-
cisset iniuriam. egre patiebatur heremita. se ali-
ne solatio destitutum. **P**ostremo illi oratione
reuocata. septimum post diem affuit ut solebat
ante cenanti. **S**ed ut facile cerneret uerecun-
diam penitentis. non ausa proprii accedere. deiectionis
infractam profundo pudore luminibus quod palam licebat in-
telligi. quando ueniam precabatur. **Q**uam illi confusio-
nem heremita miseratus. iubet eam proprii accedere.
ac manu blanda caput eius premulcet. Deinde
pane duplicato ream suam reficit. Ita indul-
gentiam consecuta. officii consuetudinem depo-
sito merore repauit. Intuemini queso christi
etiam in hac parte uirtutem. cui sapit omne quod
brutum est. cui mite est omne quod seuit. **L**upa
pristat officium. lupa furti crimen confitetur. lupa
conscio pudore confunditur. **U**locata ad eam
pud sibi. & habet sensum indultis sibi uenire.

sicut pudorem gessit errati. **T**ua hec uirtus christi
tua sunt hec christi miracula. **E**t enim que in tuo
nomine operantur serui tui. tua sunt. **E**t in hoc
ingemiscimus. quod maiestatem tuam fere sentimus.

Nomines non uerentur. **VIII.**
S. CVI. A. VTE. HOC.
incredibile forte uideatur. ma-
iora memorabo. fides christi ad e-
um nichil fingere. **N**eq; in ceteris auctoribus uulgata
narrabo. sed que in perfideles uiros compta sunt
explicabo. **H**abitant plerique in heremo sine
ullis tabernaculis. quos anachoritas uocat.
Viuunt herbarum radicibus. nullo unquam lo-
co certo consistunt. ne ab hominibus uisitentur
frequenter. **Q**uas nox coegerit sedes habent.
Ad quendam ergo hoc ritu atque hac lege uiuen-
tem. duo ex nostra monachi licet longa & di-
uersa regione. tamen quia olim ipsis in mo-
nasterii conuersatione caris & familiaris fu-
issent. auditis eius uirtutibus terrenderunt. **Q**ue-
dum multumque questum. tandem mense septimo
reppererunt. in extremo illo deserto quod est
memphis contiguum demorantem. **Q**uas ille soli-
tudes iam per annos duodecim dicebat ha-
bitare. **Q**ui licet omnium hominum uitaret
occursus. tamen agnoscos non refugit. sed carissi-
mus per diuini non negauit. **Q**uarto die aliqui-
tulum pergressus. cum persequeretur abeuntes. leonem
maxime magnitudinis ad se uenire conspiciunt.
Bestia licet tribus reptis non incerta que peteret
anachorite pedibus aduoluitur. & cum fletu quod-
dam acclamatione per cunabes. indicabat gen-
tis pariter & rogantis affectum. **M**ouit omnes.
& precipue illum quod se intellexerat expectatum. **P**re-
cedentem sequuntur. **N**am preiens. & subinde
restans. subinde respectans. facile poterat
intelligi. id eam uelle. ut quod illa ducebat seque-
retur anachorita. **Q**uid multa. **A**d speluncam
bestie peruenitur. ubi ulla adultos iam quinq;
catulos. male feta mitebat. **Q**ui ut clausis

luminib' ex alio mat' exierant. cecitate p
petua tenebant. Quos singulos de rupe pla
tos ante anachorite pedes mat' exposuit. Tu
demu scs aduertit. qd bestia postularet. Inuo
catq; dei nomine ctrectauit manu lumina
clauia catulor. ac statim cecitate depulsa a
ptis oculis bestiaru. diu negata lux patuit.
Ita sis illi anachorita que desiderabant uisi
tato. cu fructuosa admodu laboris sui mer
cede redierunt. q in testimoniu tante uirtutis
admissi. fidem sci. glam xpi. que p ipsos esset
testificanda uidisset. **M**ira dictur su. leena
post dies quinq; ad auctore tanti beneficii
reuerisse. eidemq; inuitate fere pelle p mune
re detulisse. Qua plerumq; scs ille quasi admi
nuculo curuaret. n' dedignat' est mun' p besti
am sumere. cui alium poti' interpretabatur

Capitulum x.

RAT ETIA

E alius anachorite i illis regionib'
nomi illustre. qui in ea parte deser
ti que syenis iungit' habitabat. **H**ic cu pri
mum se ad heremu contulisset. herbis herba
rumq; radicib' quas pdulces mclui & sapo
ris eximii fert arena uictur. ignar' germini
eligendi. nocua pleruq; carpebat. **N**ec erat fa
cile ui radicui sapore discernere. quia eque
omnia dulcia. sed pleraq; occultiore natura
uir' letale cohibebat. Cu g edente uis intima
torqueret. & inmis dolorib' uitatia uniu
sa quaterent. ac freques uomit' cruentib'
n' ferendis. ipsam anime sede stomacho ia
fatiscente dissolueret. omnia penit' que eent
edenda formidans. septimu ieiunius diem
spu deficiente ducebat. cu ad eu fera cui
ibicus est nomi accessit. Huic propi' astan
ti. fasciculu herbaru que collectu pridie
attingere n' audebat obiecit. S; fera que
uirulenta erant ore discutiens. que iuxta
nouerat eligebat. Ita uir sanctus ei' exem

plo quid edere qd respuere deberet edoctus.
& piculu famis euasit. & herbaru uenena
uitauit. S; longu est de omib' qui heremu
incolunt. compta nobis uel audita memora
re. Annu integru & septe fere menses. int'
solitudines constitut' exegi. magis uirtutis
admirator aliene. qua qd ipse ta archui atq;
difficile potueri temptare ppositu. Sepius
tami cum sene illo q puteu & bouem habebat

Capitulum vii

VO BEATI / decimo.

D antonii monasteria adu. que
hodieq; ab ei' discipulis icolum
tur. **A**d eu etia locu inq beatissimi paulus
p'm' heremita e deuersat' accessi. **R**ubrum
mare uidi. iugum syna montis ascendi. cui
cacumini summu celo pene ctiguu nequaqua
adiri potest. Int' ei' recessus anachorita ali
qs ee ferebat. que diu multuq; questiu ui
dere n' potui. **Q**ui fere ia ante quinquagin
ta annos a euersatione humana remotus.
nullo uestis usu. setis corpis sui tect' nudita
te sua diuino munere uestiebat. **H**ic quoti
eius eum religiosi uiri adire uoluerut. cur
su auiua petens. egressus uitabat humanos.
Uni tantum in ferebat se ante quinquenniu
pbuisse. q credo potenti fide id obtinere pme
ruit. **C**ui int' multa colloqa peunetanti. cur
homines tanto pe uitaret. respondisse phibe
t. eu q ab hominib' frequentaret. n' posse ab
anglis frequentari. **U**nde n immerito re
cepta opinione multor fama uulgauerat
sein illu ab anglis uisitari. **E**go autē a syna
monte digressus. ad nulu flumi su regressus.
cui ripas frequentib' monasteriis csertas.
utraq; ex parte lustrau. **P**lerumq; uidi
ut dudū dixerā uno in loco habitare cen
tenos. sed & bina & terna multa in hisde
uiculis agere ctabat. **N**ec sane ibi immo
re putetis deuersantui in multitudine

monachorum esse uirtutem quā esse eorum cognoscitis. quod se ab humanis ceteris remouerunt. Precepta ut iam dixeram ibi uirtus. et prima est obedientia. Neque aliter adueniens a monasterii abbate suscipitur. quā qui temptatus prius fuerit et probatus. nullū unquā recusatur.

Quamlibet arduū ac difficile. in dignūque toleratū abbas impium. **VO. VO. BIS** / **Capitulum.** incredibilis referta obedientie

admodū magna miracula. licet suppetant plura recolemus. sed ad imitandā uirtutum emulationē. cui pauca nō sufficiunt. multa nō perierunt. Ergo cū quidā scilicet actibus abdicatis. monasteriū magne dispositionis ingressum cepisset rogare. abbas ei cepit multa proponere. graues esse istius discipline labores. sua uero dura impia. que nullus facile ualeret implere patientia. aliud potius monasteriū. ubi facilius legibus uiueret expeteret. nō temptaret aggredi quod implere nō posset. Ille uero nichil huius terroribus perueniri. sed magis ita omnē obedientiā polliceri. ut si cū abbate in ignē ire preceperet. nō recusaret intrare. Quā illi professione ubi magister acceperit. nō cunctatus ē probare perficientē. Casu chylani propter ardebat. qui multo igne succensus coquendis panibus parabatur. Exundabat abruptis flammis fornacibus. et intra camini illi concava. totis habens regnabat incendium. Hoc ergo aduenā illū iubet magister intrare. Nec distulit parere precepto. medias flammās nichil cunctatus ingreditur. Que mox tam audaci fide uicta. uelud illis quondā ebreis pueris cessere uementi. Supata natura ē. fugit incendium. et quod putabat arsum. uelud frigido rore perfusus. se ipse miratur est. Sed quid mirum si tuū christe tyronē ignis ille nō attigit. ut nec abbatē pigeret dura mandasse. nec disciplinā peniteret impio paruulū.

Qui eo quo aduenerat die dū temptaret infirmus perfectus inuentus ē. Merito felix. merito gloriosus. Probat obedientia glorificatus est passione. **Capitulum. xiiii.**

DE EODEM AVTEM

monasterio factū id quod dicturus sum recenti memoria ferebat. Quidā itidem ad eundē abbatē recipiendū aduenerat. Cū prima ei lex obedientie poneretur. ac propterea polliceretur ad omnia uel extrema patientiā. casu abbas stercinā uirgā iam pridē aridā manu gerebat. Hanc solo fixit. atque illi adueniens id operis imponit. ut tamdiu uirgule aquā irriguā ministraret. donec quod contra omnē naturā erat. lignū aridū in solo arente uiuisceret. Subiectus adueniens dure legis impio. aquā propriis humeris cotidie cūhebat. que a nullo flumine per duo ferme milia petebat. Jamque emenso anni spatio. labor nō cessabat operantis. et de fructu operis spes esse nō poterat. tam obedientie uirtus in labore durabat. Sequens quoque annus uaniū laborem iam affectu frons eludit. Tercio demum succedentium temporum labente curriculo. cum neque nocte neque interdiu aquari ille cessaret operator. uirga floruit. Ego ipsā ex illa uirgula arbusculā. que hodieque intra atrium monasterii est. ramis uiuentibus uidi. quasi in testimonium manens quantum obedientia meruit. et quantum fides possit ostendit. Sed me dies ante deficiet. quā diuersa miracula que in sanctorum uirtutibus sunt cōpta consummē.

Capitulum. xiiii.

VO. VO. BIS AD HVC

Dēclara memorabo. quorum unū egregium erit aduersus inflationem misere uanitatis exemplū. alterū aduersus falsā iusticiā nō mediocriter docu-

mentū. **Q**uidā g̃ sc̃s. fugandoy de corpib' obsessis demonū incredibili p̃dit' potestate. inaudita p̃ singlos dies signa faciebat. N̄ solū enī presens neq; uerbo tantū s; absēs quoq; int̃hū cilitis sui fimbriis aut eplis nullis. corpa obsēsa curabat. Hic g̃ mirum in modū frequentabat' a pplis. ex toto ad eū orbe uenientib'. Taceo de minorib' p̃fecti comitesq; ac diuisarū iudices potestati. p̃ forib' illi' sepe iacuerūt. Cpi g̃q; sc̃ssimū sacerdotali auctoritate deposita. ētingi se ab eo atq; benedici humilit' postulantēs. sc̃ificatos se ac diuino munere illi' tratos. quotiens manū illi' uestēq; contigerant. n̄ immerito crediderunt. Hic ferebat onū potu imppetū penit' abstinere. ac pro cibo t̃ Sulpici in aurē loquar. ne gall' hoc audiat. septē tantū caricis sustentari. Interea scō uiro ut ex uirtute honorita ex honore uanitas cepit obripe. Qd malū ille ubi p̃mū potuit in se sentire grassari. diu multūq; discutere conat' est. s; repelli penit' uel tacta cōscientia uanitas. p̃seuerante uirtute n̄ potuit. Vbiq; nom̄ ei' demones fatebant'. excludere a se cōfluentū pplōs n̄ ualebat. Uir' interim latens serpebat in pectore. & cui' nutu ex alioy corpib' demones fugabant'. se ipsū occultis cogitacionib' uanitatis purgare n̄ poterat. Totis g̃ p̃cib' conuersus ad dñm fert' orasse. ut p̃missa in se m̄sib' quing; diaboli potestate. similis hui' fieret. quos ipse curauerat. Quid multis morer'. Ille p̃potens. ille q̃ signis atq; uirtutib' toto oriente uulgar'. ille ad cuius lumina ppli ante cōfluxerāt. ad cui' fores sūme isti' sc̃i se p̃strauerant potestates. corrept' a demone ē. tenit' in uinculis. Om̄ia illa que energumini solēt ferre p̃pessus. q̃nto demū mense purgatus

est. n̄ tantū demone. s; quod illi erat uilius atq; optaci' uanitate. Sed in ista replicanti. n̄ infelicitas. n̄a occurrit infirmitas. Quis enī m̄m est. quē si un' homunculus humili' salutauerit. aut fatuus atq; adulantib' uerbis femina una laudauerit. n̄ continuo elat' sit supbia. n̄ statim inflat' sit uanitate. ut etiā si n̄ habeat cōscientiā sc̃itatis. tam̄ quia l' stultoy adulatione aut fortassis errore. sc̃s esse dicat'. sc̃ssimū se putabit. Iā ū si ei muneracres mitterant'. dī se magnificentia asserit honorari. cui dormienti atq; resoluto necessaria cōferant'. Quod si uel de modico ei aliqua uirtutis signa succederent. anglm̄ se putaret. Ceterū cū neq; opere neq; uirtute cōspiciū sit. si q̃s cleric' fuerit effect'. dilatat cōtinuo fimbrias suas. gaudet salutationib'. inflat' occursionib'. ipse etiā ubiq; discurret. & q̃ ante pedib' aut asello ire cōsueuerat. spūmeo eq̃ supb' inuehit'. Parua pri' ac uili cellula cōtentū habitare. erigit celsa laquearia. cōstruit multa cēlauria. sculpsit ostia. pingit armaria. uestē respuit grossiorē. induitū molle desiderat. atq; sup̃ hec caris. uidiuis. ac familiarib' mandat cōbuta uirginib'. illa ut byrrū rigentē. hec ut fluentē texat lacernā. Verū hec desēbenda mordacius beato uiro iheronimo relinquam'. ad p̃positū reuertam'. Tu ū inq̃t gall' m̄s. nescio qd iheronimo reliqueris disputandū. Ita breuē n̄rōy instituta cōpleat' es. ut pauca hec tua ūba si equanimit' acceperit & patient' expenderit. multū eis arbitrer' p̃futura. ut n̄ indigeāt lib' post hec iheronimi coherceri. S; tu illa poti' enolue que cepas. & illud qd adūsū falsā uitiā dicturū te ēē p̃miseras. prode docum̄tum. Hā ut uere t̃ fatear. nullo p̃m

ciosui malo intra gallias laboram. Ita faci-

am postumian' inqt. nec te diutius
tenebo suspensum. *Capitulum xv.*

DOLESCENS. Q. VIDA.

Quod ex asia p'duēs opib' genere clar' ha-
bens uxorē & filiū parvulū. cū in egipto
t'bu' esset. & frequentib' aduersū blembo
expeditionib' quedā heremi c'tigisset. scōz
etiā tabernacula cōplura uidisset. a beato
uiro iohanne uerbū salutis accepit. Nec mo-
rat' mutilē militiā. cū uano illo honore cō-
tempnere. heremiū constant' ingress'. breui
tempe in omī genere uirtutū p'fect' emicu-
it. potens in ieiuniis. humilitate cōspicius.
fide firm'. facile se antiq's monachis studi-
o uirtutis equauerat. Cū interī subit
eū cogitacio iniecta p' diaboli. q'd rectius
ess' ut rediret ad patriam. filiūq; unicū ac
domū totā cū uxorē saluaret. quod utiq;
ess' accepti' dō. quā si solū se sēlo eripere cō-
tent'. salutē suoz nō sine impietate negliget.
Istmodi g' falsē iusticie colore superat'. post
quadriennū fere cellulā suā atq; p'positū
heremita deseruit. S; ubi ad p'ximū mo-
nasteriū q'd a multis frīb' habitabat' acces-
sit. causā discessionis atq; cōsiliū querē-
tib' confitē'. Renitentib' cunctis. & p'ci-
pue locuilli' abbate. male animo fixa sen-
tencia nō potuit auelli. Igit' infelici se ob-
stinacione p'cipiens. cū dolore omīum di-
gress' a frīb' uix e conspectu abscesserat. im-
plet' a demone. cruentasq; spūmas ore puol-
uens. suis dentib' se ipse lacerabat. Deinde
ad idē monasteriū frīn' humeris re-
portat'. cū coherceri in eo immund' spēs nō
ualeret. necessitate cogente. ferreis nexib'
alligatur. pedes cū manib' uincunt'. Nūm-
merita pena fugitiuo. ut quē nō cohibue-
rat fides catenē cohiberēt. Post biennū
demū oratione scōz ab immundo spū libe-

rat'. ad heremiū unde discesserat mox re-
gress'. & ipse correct'. & aliis post futur' ex-
emplo. ne quē aut falsē iusticie umbra de-
cipiat. aut incerta mobilitas. mutili leui-
tate cōpellat semel cepta deserere. **H**ec
uob' de uirtutib' dñi quas in seruis suis
uel imitanda opat' est. l' tūda scire susti-
ant. S; q'd satis feci uris aurib'. immo etiā
uerbosior fui fortasse quā debui. tu m' ad
me aut loquebat'. debitū tēn' exsolue. ut
te de MARTINO tuo. ut es solit' plura refe-
rent'. iā p'dem in hoc desiderii meis estu-
antib' audiam'. Quidinquā t' de MARTI-
no meo lib' ille nō sufficit. quē ipse tu nosti

me de illi' uita atq; uirtutibus
edidisse. *Capitulum xvi.*

GNOSCO. ID. Q. VIDE.

Apostumian' inqt. neq; unquā a
dextera mea liber ille discedit. Nā si ag-
noscis. apit' librū qui sub ueste latebat.
En ipsū. hic in inqt terre ac mari comes.
hic in p'gnatione tota soci' & cōsolator fu-
it. S; referā tibi plane. q' lib' iste penetra-
uerit. & quā null' fere in orbe t'rarū loc'
sit. ubi nō materia tā felicitis historie puul-
gata teneat'. Prim' eū romane urbi. ur-
studiosissim' tui paulin' inueat'. Deinde
cū in tota certatī urbe rapet'. exultantes
librarios uidi. q'd nichil ab hui' questuosi'
haberēt. siquidē nichil illo p'empti'. nichil
carni uenderēt. **H**ic nauigationis mee
curs' longe ante p'gressū. cū ad affricam
uenissē. iā p' totā cartaginē legebat'. Sol'
eū c'yrinensis ille p'br' nō habebat. s; me
largiente desēpsit. Hā quid ego de alexā-
dria loquar. ubi pene omib' magis quā
t' not' est. **H**ic egiptum. nitām. theba-
idā. ac tota memphitica regna transiit.
Hunc ego in heremo a quodā sene legi ui-
di. cui cū me familiarē tuū esse dixissē.

& ab illo & a multis frīb' hec innumēta lega-
tio ē. ut si unquā terras istas te incolumi ēti-
gūsem. ea te supplere cōpellerē. quē in illo tuo
libro de uirtutib' beati uiri p̄fessus es p̄terisse te.
Age g. qā n̄ illa ate audire desidō q̄ sēpta suffici-
unt illa q̄ tu p̄ propter legentū ut credo fas-
tidū p̄teristi. multis id una meū a te poscen-
tib' explicent. Et quidē postumane inquam.
cū te iā dudū de scōz uirtutib' intent' audirē.
tacitis ad martini meū cogitacionib' recur-
rē. merito p̄spiciens omīa illa que singlī diuer-
sa fecissent. p̄ unū istū facile cōpleta. Nā cū ex-
celsa retuleris. qd̄ in dixisse liceat pace scōz.

nihil penit' ate audiui. in quo martinus
esset inferior. **Capitūlū xviij.**
SED SICUT RVLLIVS .o.
unquā cū illi' uiri meritis p̄fiteor
ēferendā esse uirtutē. ita & illud a-
numaduerti decet. in qua illū cū heremitis
& etiā anachoritis ēditione ē ferri. Illi enim
ab omī impedimēto liberi. celo tantū atq; an-
gelis testib' plane admirabilia docent' opari.
iste in medio cetū & cōuersatione p̄p̄oz. inter
clericos dissidentes. int' ep̄os sequeutes. cū fere
cotidianus scandalis hīc atq; inde p̄meret.
inexpugnabili tam aduers' omīa uirtute
fundatus stetit. & tanta opat' est. quanta
ne illi qd̄em q̄s ate audiui' ēē in heremo
l' fuisse fecerit. Ac si illi paria fecisset. q̄s ui-
dex tā esset inuult'. ut n̄ istū ēē potiorē me-
rito iudicaret. Puta enī istū fuisse mili-
tē q̄ pugnauerit in inuq̄ loco. & tam uic-
tor euaserit. illos aut' equē cōpone militib'.
s; q̄ ex eq̄ loco aut etiā de supiore certau-
erunt. Quid g. & si omnū una uictoria ē.
n̄ potest esse par glia. Et tam cū precla-
ra retuleris. a nemine retulisti mortuū
suscitatu. Quo uno utiq; te necesse ē con-
fiteri. martino neminē conferendū. Nā
si admirandū est. qd̄ illū egyptiū flāma

n̄ attigit. hic quoq; sepi' impauit incē-
diis. Si reuoluas qd̄ anachoritis fe-
ritas bestiarū uicta succubuit. hic fa-
miliarit' & rabiē bestiarū & serpenti-
um uenena cōpescuit. Quod si illū
ēferas. q̄ unmundis sp̄itib' obsessos. ubi
impio aut etiā fimb'arū uirtute cura-
bat. ne in hac quidē parte inferiorē
fuisse martinū multa documēta sunt.
Si etiā ad illū recurras. q̄ setis suis p̄
ueste contect' putat' ab angelis uisitari.
cū isto cotidie angeli loquebant'. Jam ū
aduers' uanitatē atq; iactantiā. ita in-
uictū sp̄m gessit. ut illa uirta nemo for-
tius ētempserit. cū qd̄ unmundis sp̄i-
tib' afflatos absens plerūq; curauerit.
nec solū comitib; aut p̄fectis. sed ipsis
etiā regib' imparet. Minuū est id qui-
dē in illis uirtutib' sed credas uelū n̄ so-
lū uanitati. sed causis etiā atq; occasio-
nib' uanitatis neminē fortuū repug-
nasse. Parua qd̄ s; n̄ pretereunda dic-
tur' sū. qā & ille laudand' ē. q̄ sūma p̄-
dit' potestate. tā religiosā ad reueren-
tiā beati uiri ostenderit uoluntatem.
Nemini uincentiū p̄fectū uirū egregi-
um. & q̄ null' sit intra gallias omī uir-
tutū genere p̄stantior. dū turonis p̄te-
raret a martino sepi' poposcisse. ut ei ē
uiuū in suo monasterio daret. in q̄ qd̄
exēplū beati ambrosii p̄ferebat. q̄ eo tē-
pore cōsules & p̄fectos subinde pascere fe-
rebat. s; uirū altioris ingenii. ne qua ex
hoc uanitas atq; inflatio obreperet nolu-
isse. Ergo fatearis necesse ē in martino
omīum illoz quos enumerasti fuisse uir-
tutes. martini autem in illis omnibus
non fuisse. Quid tu inq̄ postumari
ita meū. quasi n̄ eadem tecū sentiam
semperq; senserim. **Capitūlū xviij.**

EGO VERO
 quo aduuiā semp & sapiā egyp-
 ti monachos p̄dicabo. laudabo a-
 nachoritas inuabor heremitas. martinum
 semp excipia. Non ego illi quenquā aude-
 bo monachos. certe n̄ ep̄os quēpiam cōpare.
 Hoc egypt⁹ fatet. hoc syria. hoc ethiops com-
 pit. hoc indus audiuit. hoc part⁹ & persēs
 nouerunt. nec ignorat armenia. bosphorus
 exclusa cognouit. & postremo si quis aut
 fortunatas insulas. aut glaciale frequen-
 tat oceanū. Quo miserior ē regio ista m̄a
 que tantū uirū cū in p̄ximo habuerit. nos-
 se n̄ meruit. Nec tam huic c̄mini misce-
 bo pplares. soli illū clerici. soli nesciūt sacer-
 dotes. Nec īmerito nosse illū inuidi no-
 luerūt. quia si uirtutes illi⁹ nosset. sua uitia
 cognouisset. Horreo dicere qđ nup̄ audiui.
 infelicē dixisse nescio quē. te in illo libro
 tuo plura n̄tātū. Honē hominis uox ista
 s; diaboli. Nec martino in hac parte de-
 trahitur. s; fidei euangelij derogat. Nā
 cū dñs ipse testat⁹ sit istiusmodi opa que
 oaktin⁹ impleuit. ab omib⁹ fidelib⁹ eē faci-
 enda. qđ martinū non credit ita fecisse. n̄
 credit ap̄m ita dixisse. S; infelices. dege-
 neres. somnolenti. que ipsi facere n̄ possunt
 facta ab illo erubescūt. & malunt illi⁹ ne-
 gare uirtutes. quam suā inertiam con-
 fiteri.

UTERVO NOBIS
 ad alia p̄perantib⁹ om̄is istoz
 memoria relinquat⁹. Tu potius
 ut iā dudū desido⁹ residua martini opa
 c̄texe. At ego inquā arbitror recti⁹ istud
 a gallo eē poscendū. quippe qđ plura noue-
 rit. Neg; enī ignorare potuit magistri
 facta discip̄is. & qđ n̄ īmerito istā uicē
 n̄ solū martino. sed etiā nobis debeat. ut
 quia ego iā librum edidi. ac tu haeten⁹

orientaliū gesta memorasti. istā demū
 necessariū sermonib⁹ historiā gall⁹ euol-
 uat. quia ut dixi & nobis debet loquen-
 di uicē. & martino suo credo p̄stabit. ut

EGO PLANE INQ. VID. AR.
 Gall⁹ licet impar sim tanto one-
 ri. tam relatis sup̄ a postumia
 no obedientie cogor exēplis. ut muni⁹ istud
 qđ imponitis n̄ recuse. S; dū cogito me
 hominē gallū int̄ aqtanos uerba factu-
 rū. uereor ne offendat uirū nūmū urbana
 aures sermo rusticior. Audietis me tam
 ut gurdoniciū hominē. nichil cū fūco aut
 coturno loquentē. Nā si m̄ tribuitis mar-
 tinū me esse discipulū. illud etiā concedite.
 ut m̄ liceat exemplo illi⁹ inanes sermonū
 faleras. & uerboz ornam̄ta c̄tempnere. Tu
 ū inquit postumian⁹ uel celtice aut si maus
 gallice loquere. dū m̄ iā martinū loquaris.
 Ego aut̄ p̄fiteor. quia etiā si mut⁹ esses. n̄ de-
 futura ē ūba. quib⁹ martinū facundo ore
 loquereris. sicut zacharie ī iohannis nomi-
 ne lingua resoluta ē. Ceterū cū sis scolastic⁹.
 hoc ipsū quasi scolastic⁹ artificiosē facis. ut
 excuses īperitiā. quia exuberat eloquentia.
 S; neg; monachū tā astutū. neg; gallū de-
 cet eē tā callidū. Verū aggredere poti⁹ &
 qđ te manet explia. Humū enī dudū ali-
 as res agentes. c̄sumunt temp⁹. Cū solis oc-
 cidui ūbra plaxior monet. n̄ multū diei ui-
 cinanocte sup̄ eē. Deinde cū paululū om̄is
 c̄ticuissent. gallus ita cepit. Cauendū m̄
 in p̄mis esse arbitror. ne ea de martini uir-
 tutib⁹ repeta⁹ que in libro suo sulpici⁹ iste
 memorauit. Unde p̄ma illi⁹ int̄ militan-
 dū gesta p̄tereo. neg; ea attingā que laic⁹
 egit. aut monach⁹. nec ū audita ab aliis
 potius quā que uidi ip̄e dicturus sim.
Capitū liber secund⁹ dialogi seuē

de uita sancti martini.

Incipiunt capitula lib' tereii.

- V**bi intra amphibaliū sibi tunicā latentē eduxit & paupē ^{vestiuit}
Vbi cū altare benedicēt glob' igni de capite illi' usq' ē emi ^{care}
Vbi euantiū grauisima egitudine l' mortis piculo libauit
& puerū illi' a serpentis morsu i' exanīmē tactu suo sanauit.
Vbi cū milites uiri cū reda uenientes ceciderūt quib' sup
plicanti' ueniā clementer indulxit. **S**ille cūcta reuoc.
Vbi diē n' illā in epātū uirtutū grām se habuisse quā pri'
habuerat. & qd ante duos mortuos uite restituerit. in epā
tu ū unū. & qualiter suscitatus sit exponit.
Vbi ei valentinian' impator assurgere n' est dignat'. ipsā
sellā regiā ignis opuit. cui postea munera multa optulit.
Vbi maxim' impator & coniunx sua remon' omib'
munus ei p'auerunt cū uini. & rationē dat qua ppter
id adq'uerit. ne se hoc tueant' exemplo q' libent' femi
nis inferentur. & seuer' diē se p' admonitione hac odia
Vbi de stramine i' q' iacuerat uirtutē facte sunt. **S**it
Vbi eleuata obuiā manu pecudē furibundā ēfisse i'
Vbi sermonis impio canib' alligatis lepore libauit.
Oe oue recenti tempe tonsa cōpationē facit. & de
homine in pellicia ueste repto. & de prato a bob' depas
to. uel a poreis effosso. **S**incurrisse multoum.
Vbi miles quidā cingulū in ecclia monachū p'fēs
sus abiecit. & cetera que sequuntur. **S**teplaciōe laxauit.
Vbi uirginē p'dicat que fortissimi uincula p'posita s' ipsū
Vbi cū sēi hoc ē pet' & paul'. Agnē. tecla & maria sepe uisi ^{trauerūt.}
Vbi ei angl's qd gestū nemanuso fuisse i' synodo nuntiauit
Eaplicium capla. Incip' lib' tereii dy
alogi seueri de uita sēi martini.

tempore. relictis scolis beato me uiro iun
xi. paucos post dies euntē ad ecclia seque
bami. Interi ei semi nud' hibernis n' sibi pau
p occurrit. orans sibi uestimētum dari. At
ille accersito archidiacono. iussit argentē
sine dilatione uestiri. Deu secretariū in
gressus. cū sol' ut erat illi cōsuetudo reside
ret. hanc enī sibi etiā in ecclia solitudinē
p'missa a clericis libertate p'stabat. cū qui
dem in alio secretario p'bi sederent. l' salu
tacionib' uacantes. uel audiendis negotiis
occupati. **M**artinū ū usq' in eā horā qua
sollemnina p'p'o agi cōsuetudo deposceret.
sua solitudo cohibebat. **I**llud n' preteribo. qd
in secretario sedēs. nunquā cathedra us' ē.
Nā in ecclia nemo unquā illū sedere cōspexit.
sicut quendā nup testor d'm n' sine meo pu
dore. uidi sublimi solio. & quasi regio t'bu
nali. celsa sede residentē. **S**edebat autem
martin' in sella rusticana ut sunt iste in u
sib' seruulor'. quas nos rustici galli tripetias.
uos scolastici aut certe tu q' de gretia ue
nis tripodas nuncupatis. **H**oc q' secretū
beati uiri paup ille captatiū cū ei archidia
con' dare tunicā distulisset irrupit. dissimu
latū se a clerico querens. algere deplorans.
Nec mora sēs paup n' uidente. intra āpli
baliū sibi tunicā latentē eduxit. paupemq'
ētectū discedere iubet. **D**em paulopost ar
chidiacon' ingressus. admonet p' cōsuetudi
ne expectare in ecclia p'p'm. illū ad agenda
sollemnina debere p'cedere. **C**ui ille respon
dens ait. paupem prius de se aut dicebat
oportere uestiri. se ad eccliam n' posse p'ce
dere. n' uestē paup acciper. **D**iacon' ū ni
hil intelligens quia extrinsec' indutū ā
fibalo ueste nudū interi' n' uidebat. postremo
paupem n' comparere causat. **Q**uicū inquit
uestis que p'parata ē deferat'. paup n' deerit
uestiend'. **A**rtat' demū cleric' necessitate cō

pulsus: itaque felle commoto. et pectus tabnis. bi-
gerimam uestem. breuemque atque hispida. quinque co-
parata argenteis capit. atque ante martini pe-
des uat exponit. **C**um inquit uestem. sed pauper
hic non est. Ille nichil mori iubet eum paululum
stare. per foras secretum utique. percurans dum sibi
uestem nudum imponeret. totis uiribus elaborans.
ut possit occultum esse quod fecerat. Sed quando
in sanctis uiris latent ista. **Q**uerentibus uelint

C nolint cuncta produnt. **Capitulum
v. hac ita uir.**
oblatum sacrificium deo ueste pcedit.

Quo quidem die mira dictum suum. cum iam altare
sicut est sollempne benediceret. globum ignis
de capite illius uidimus emicare. ita ut in sub-
lime contendens. longum collum crinemque flamma
produceret. **H**oc licet celeberrimo factum die.
in magna ipsius multitudinis uiderimus. una
tantum de uirginibus. et unus de presbiteris. tres
tantum uide de monachis. ceteri cur non uiderent

P non potest non esse iudicis. **Capitulum
vi. idem. fere. iii.**
tempus cum euanti auunculus meus.
uir licet soli negotiis occupatus. tamen
admodum christianus. grauissima egritudine.
extremo mortis piculo cepisset uingueri.
martinum euocauit. Nec cunctatus ille prope-
rauit. Prius tamen quam medicum uice spatium
uir beatus euolueret. uirtutem aduenienti sensit
egrotus. Receptaque continuo sanitate. ue-
nientibus nobis obuiam ipse processit. Altera die
redire cupientem. magna prece detinuit. Cum
interim unum ex familia puerum. letali ictu ser-
pens percussit. quem iam exanimem in uenenu ipse
euantius suis humeris illatum. ante pedes
sancti uiri. nichil illi impossibile existimatum exposu-
it. Jamque se malum serpentis per omnia membra
diffuderat. cerneret omnibus uenis inflata
cutem. et adutris instar tentis uitalia. **M**ar-
tini porrecta manu uniuersa pueri membra

pertractans. digitum prope ipsum uulnuseu-
lum quod bestia uirum infuderat fixit. Tum mira
dictum sum. uidimus uenenum ex omni parte
reuocatum. ad martini digitum cucurrisse.
deinde illud ulceris foramen exiguum. ita uirum
stipasse cum sanguine. ut solet ex uberibus ca-
prarum aut ouium. pastorum manu pressis. lon-
ga linea copiosi lactis effluere. Puer sur-
rexit incolomis. nos obstupefacti tante
rei miraculo. id quod ipsa cogebat ueritas

C ferebamus. non esse sub celo quodam
non possit imitari. **Capitulum quartum
v. on seq. verti.**

ita de tempore. iter cum eodem dum dio-
ceses uisitat agebam. Nobis nescio qua
necessitate remorantibus. aliquantulum ille
processerat. Interim paggerem publicum. plena
militantibus uiris fuscis reda ueniebat. Sed
ubi martinum in ueste hispida. nigro et pen-
dulo pallio circumtectum. et rigua de latere
uiuata uiderunt. paululum in partem alteram
pauescens cesserunt. Deinde fumibus implica-
tis. presentos illos quibus ut sepe uidistis
misera ipsa animalia conglobant. ordi-
nes miscuerunt. Dumque egre expediunt. mo-
ram fecere propterantibus. Qua per motum inuicia
militantes. precipitati in terram saltibus se
dederunt. De hinc martinum flagrantibus ac
fustibus uingueri cepunt. cum quidem ille mu-
tus et incredibili patientia prebens terga
cedentibus. maiorem insaniam infelicibus commo-
ueret. magis ex hoc furentes. quod ille quod
si non sentiens uerbera illata contempneret.
Hos illico cuncta fide eruentum. atque uni-
uersam corporis partem lanatum. cum exanimis
in terra percubisset inuenimus. Statimque
eum a sellulo suo impositum. ac locum cedens illi
execrantes. rapti abire propeperauimus. Inter
rea illi regressi ad redam suam furore satia-
to. agi quo ire cepant uiuata precipuunt.

Que cum omnia solo fixa ac si enea signari
guissent. attollentib' altius uoce magistris.
flagris hinc atq; unde resonantib'. nichil pe
nit' mouebant. Coniungunt deinde omis
part' in uerba. coniunxit gallicas mula
rum pena mastigias. Tota rapit' filia de
primo. trahib' uincta tundunt. S; ni
chil penit' seue man' agebat. uno atq; eo
dem in loco stabant fixa simulachra. Qd
agerent infelices homines nesciebant. Nec
ia ultra dissimulare poterant. quin quam
libet brutis pectorib' agnosceret. diuino
numine se teneri. Tandem g in se regressi.
cepunt querere quis ille esset. que in eode
loco ante paululu cecidisset. Cu pene
tantes. cognoscunt ex uiantib'. martinu
a se tam crudelit' uerbatu. Tu u appare
re omib' causa manifesta. nec ignorare
ia poterat. qn ob illi' uiri iniuria teneren
tur. Igit' omis rapidis nos passib' csequun
tur. consen facti. ac meriti pudore cfusi.
flentes. & puluere quo se ipsos fedauerat
capud atq; ora conspersi. ante martinu se ge
nua puoluunt. uenia pccantes. & ut eos abi
re sineret postulantes. satis se ul' sola cscien
tia dedisse penaru. satisq; intellexisse. qua
eodẽ ipsos uiuos absorbere tia potuisset.
ul' ipsi poti' amissis sensib' in immobilem
saxoꝝ natura rigescere debuissent. sicut
affixa locis quib' steterant uincta uidisset.
orare se atq; obsecrare. ut indulgeret scele
ri uenia & copia pstatet abeundi. SENSE
rat etia priusqua accurrerent uir beat'
illos teneri. nob quoq; id ante ia dixerat.
Venia tam element' indulgit. eosdeq; ab
ire pmisit. animalibus restituitis. **V.**

LLVD. AVTE. animaduerti sepe
Sulpici orantinu tibi dicere solitum.
nequaqua sibi in epatu ea uirtutu gram
suppetisse. qua prius se habuisse memi

nisset. Quod si uerum est. immo quia uerum
est. conicere possum' quanta fuerint illa
que monach' opatus e. & que teste nullo
solus exerceuit. cu tanta illu in epatu sig
na fecisse. sub oculis omium uiderimus.
Multa quide illi' prius gesta innotuere
mundo. neq; potuere celari. sed innume
rabilia esse dicunt. que du iactantia ui
tat occuluit. neq; in hominu noticiam
passus e puenire. quippe q humanam sub
stancia supgress'. uirtutis sue conscien
tia. mundi glam calcans celo teste frue
retur. Quod uerum ee. ul' ex his que
compta nobis sunt. nec latere potuerunt
possum' estimare. Siquidẽ ante epatum
duos mortuos uite restituerit. qd liber
tui' plen' e loquit'. in epatu u qd pre
tinisille te miror. unu tantummodo susci
tarit. Cuius rei ego testis su. si tam ni
chil de min' idoneo teste dubitatis. Id
ipsu autem uobis qualiter gestu sit explica
bo **F**uerat causa nescio qua carno **VI.**
tu **F**oppidum petebam'. Inta du ui
cu quenda habitantu multitudinem fre
quentissimu pretermi. obuia nobis inma
nis turba pcessit. que erat tota gentiliu.
Nanemo in illo uico nouerat xpianum
Veru ad fama tanti uiri. campos omes
late patentes. cfluentiu multitudo con
texerat. Sensit martin' hic opandiu. &
annunciantes sibi spu tot' infremuit.
Nec mortale sonans. uerbu dei gentilib'
predicabat. sepi ingemiscens. cur tan
ta dnm saluatore turba nesciret. Inta
sicut nos incredibilis circumdederat
multitudo. mulier quedam. cui' fili' paulo
ante defecerat. corp' exanime beato ui
ro ptensis manib' cepit offerre dicens.
Semi' quia amie deies. restitue m fili
um meum. quia unicus m est. Iunxit se

cetera multitudo. & matris precibus acclama-
bat. Tum martinus uidens per expectantium
salute. ut postea nobis ipse dicebat consequi
se posse uirtute. defuncti corpus propriis ma-
nibus accepit. & cum expectantibus cunctis
genua flexisset. ubi consummata oratione
surrexit. uiuificatum paruulum matrem reddidit.

Tum uero multitudo omnis in celum clamore sub-
lato christum dominum fateri. postremo cuncti cater-
uatim ad genua beati uiri ruere cepunt.
fideliter postulantes. ut eos faceret christianos.

Nec cunctat. in medio ut erant campo.
cunctos imposita uniuersis manu catechu-
minos fecit. cum quidem ad nos conuersus dice-
ret. non irrationabiliter in campo catechumi-
nos fieri. ubi solerent martyres consecrari.

Vicisti inquit postumianus galle uicisti. non
utique me qui martinus sum potius assertor. &
quod hec omnia de illo uiro & scui semper & cre-
didi. sed heremitas omnis anachoritasque ui-
cisti. Hemo enim illorum sicut martinus hic uir.
immo uirum mortibus impauit. Meritoque hic
iste suspicatus apostolis comparatur & prophetis.
quem per omnia illis esse consimile. fidei uirtute.
ac uirtutum opera testantur. Sed perge queso. quam
quam nichil magnificentius audire possumus.
Perge tamen galle. quod etiam nunc de marti-
no superest sermonis euoluere. Nam cum mini-
ma illius & cotidiana animus festinat ag-
noscere. quia minima illius aliorum maximis
maiora esse nulli dubium est. Ita faciam galle
inquit. Verum id quod dicitur sum. ipse non uidi.
Prius enim gesta res est. quam me illi uiro iun-
gere. sed factum celebre est. & fidelium firmiter quod

Ent fuerit. sermone uulgatum.
ODEM. fere tempore .VII.
quo primus episcopus datus est. fuit
ei necessitas adire comitatum.

Valentinianus tamen maior rerum potiebatur.
Is cum martinum ea petere cognouisset. que

prestare nolebat. iussit eum palatii foribus arce-
ri. & enim ad animum illius inuicem ac superbum.
uxor accesserat arriana. que totum illum a
seculo uiro. ne ei debitam reuerentiam prestaret
auerterat. Itaque martinus ubi semel atque i-
terum superbum principem frustra adire tem-
tauit. recurrit ad nota presidia. Cilio
obuoluit. cinere conspergit. cibo potusque ab-
stinet. orationibus diebus noctibusque perpetuat.
Septimo die assistit ei angelus. iubet eum
ad palatium ire securum. regiasque fores quam-
libet clausas. sponte reserandas. impato-
ris spiritum superbum molliendum. Igitur istiusmo-
di presentis angeli confirmatur alloquio. & fre-
tus auxilio. palatium petit. Patent lumi-
na. nullus obsistit. Postremo usque ad re-
gem nemine prohibente puenit. Qui cum ue-
nientem eum uideret. frendens cur fuisset.
admissus. nequaquam assurgere dignatur
est astanti. donec regiam sellam ignis opiret.
ipsiusque regem ea parte corporis qua sedebat
afflaret incendium. Ita solio suo superbum ex-
cutit. & martino inuitus assurgit. multumque
complexus quem spernere ante decreuerat.
uirtute se sensisse diuinam emendationem fate-
batur. Nec expectatis martinus precibus prius
omnia prestat quam rogaretur. Colloquio illi
atque conuiuio frequenter affecit. Postre-
mo abeunti multa munera optulit. que
uir beatus ut semper paupertatis sue custos.
cuncta reiecit. & quia palatium semel in-
gressus sum. licet diuisis in palatio tempo-
ribus gesta coniecta. nequaquam premit-
tendum uidetur. circa martinum admiratio
ne regine fidelis exemplum.

MAXIMVS. VIII.
imperator rem publicam guber-
nabat. uir omnium uita merito
predicandus. si ei uel diadema non legitime
tumultuante milite impositum repudia-

re. uel armis ciuilib' abstinere licuisset.
S; magnū impiū. nec sine piculo rennu.
 nec sine armis potuit retineri. Hic mar-
 tinū sepi' euocatū. receptūq; intra palati-
 um. uenerabilē honorabat. **T**ot' illi cū
 eo sermo de p'sentib'. de futuris. de fide
 luī glā. de etēnitate scōz. **C**ū interī dieb'
 ac noctib' de ore martini regina pende-
 bat. euuangelico illo nō inferiori exēplo.
 pedes scī fletu rigabat. crine tēgebat.
Martin' quē nulla unquā femina cō-
 gisset. uti' assiduitatē. immo poti' serui-
 tutē nō poterat euadere. **N**ulla opes reg-
 ni. nō impiū dignitatē. nō diadema. nō pur-
 purā cogitabat. duelli a martini pedib'
 solo strata nō poterat. **P**ostremo a uiro
 suo poscit. de hinc martinū utq; cōpellit.
 ut ei remotis omib' ministris. pberet sola
 conuiuū. **N**ec potuit uir beat' obstina-
 ti' reluctari. **C**omponit' cast' regine ma-
 nib' apparat'. **S**ellulā ipsā cōsternit. mīsam
 admouet. aquā manib' sūministrat. cibū
 quē ipsā coxerat apponit. **I**psā illo seden-
 te emui' scdm famulantū disciplinam.
 solo fixa consistit imobilis. p omnia mi-
 nistrantis modestiā. & humilitatē exhi-
 bens seruientis. **M**iscuit ipsa bibituro.
 & ipsa porrexit. **F**inita cenula fragmenta
 panī assūpti micasq; collegit. sati' fidelit' illas
 reliquias impiū epulis ante ponēs **B**e-
 ata mulier tantē pietatis affectu. illi me-
 rito cōparanda. quē uenit a finib' terre
 audire salemone. si quidē simpliciē sequa-
 mur historiā. **S**; fides reginariū ē confē-
 renda. qd nō liceat separata misterii ma-
 iestate dixisse. **I**lla expetit audire sapi-
 entē. ista nō tantū audisse contenta. s; &
 meruit seruire sapienti. **A**d hēc postu-
 mian'. iā dudū inq't galle. audiens te lo-
 quentē. uebement' admiror regine fidē.

S; illud ubi ē. quod nulla unquā femi-
 na ferebat' ppi' assistisse **M**artino. **E**cce
 ista regina nō solū assistit. s; etiā ministra-
 uit. **E**t uereor ne isto aliquantulū se tu-
 eant' exemplo. q' libent' feminis inserent'.
Tum gall'. quid tu inquit nō uides quod
 solent dicere grāmatici. locū. temp'. p-
 sonā. **P**ropone enī t' ante oculos cap-
 tum in palatio. impatoris precib' ambi-
 ri. regine fide cogi. tempis necessitate
 constringi. ut clausos carcere liberaret.
 exilus datos restitueret. bona adempta
 rediberet. **H**ec quanti putas epō con-
 stare debuisse. ut p hui' omib' nō aliquā-
 tulū de rigore ppositi relaxaret. **S**e-
 runtān quia occasione hui' exēpli. ma-
 le uiuos esse aliquos arbitraris. illi ue-
 re felices erunt. si a disciplina exēpli us-
 tui' uiri nō recedant. **V**ideant enī. quia
 martino semel tantū in uita iā septua-
 genario. nō uidua libera. nō uirgo lasciuēs.
 sed sub uiro uiuens. ipso uiro pariter sup-
 plicante regina seruauit & ministravit.
Hec assistit edenti. nō cū epulante disci-
 buit. nec ausa ē participare conuiuuiū.
 s; deferere obsequiū. **D**isce g' discipli-
 nā. **S**eruat t' mātna nō imperet. serui-
 at nō recumbat. sicut martha illa mi-
 nistravit dñō. nec tam est ascita cū-
 uio. immo illa p'ata est ministranti. quē
 uerbū poti' audiebat. **S**; in martino
 ista regina utrumq; cōpleuit. & minis-
 trauit ut martha. & audiuit ut ma-
 ria. **Q**uod si quis hoc uti uoluerit ex-
 ēplo. p omnia teneat exemplū. **T**alis
 causā sit. talisq; p'sona. tale obsequiū.
 tale conuiuuiū. & in omī uita semel tan-
 tū. **P**reclare inquit postumian'. nrōs
 istos. ut martini nō egrediant' exēplū.
 tua constringit oratio. **S**; p'fiteor tibi.

quia hec surdis auribus audient. **N**ā si
martini sequeremur vias. nunquā causā
de osculo dicerem. & unūvis seu opinio-
nis obprobriis carerem. **C**eterū sicut tu
soles dicere. cū edacitatis argueris. gal-
li sum. ita nos in hac parte nunquā nec
martini exemplo. nec tuis disputacioni-
bus corrigemur. **V**erūtamē hec nobis
iā dudum agentibus. qd tā obstinate sul-
pici taces. **E**go ū in quā. nō solū modo
taceo. s; olim de istis tacere disposui.
Hā quia quandā uidiā uagā. nitidu-
lam. sūptuosā obuurgaueri. lasciuus uic-
titantē. itidemq; uirginē adolescenti cu-
idā in caro indecentius adherentē. cū q
dē ipsā frequentē audisē eos qui talia age-
rent increpantē. tanta in omniū femi-
nariū cunctozq; monachoz odia cēta-
ui. ut aduersū me utreq; legiones iura-
ta bella suscepint. **U**nde queso taceatis.
ne etiā hoc quod uos loquimini ad meā
referat inuidiā. **T**ota uobis istoz aliarūq;
rerū memoria relinquat. ad martinum
poti' reuertamur. **T**u galle ut aggressus es
ceptū op' explica. **T**um ille iā quidē uo-
bis inqt tanta narraui. ut satis facere
studius uris meus sermo debuerit. **S**; qā
uoluntati urē nō obsecundare in nō licet.
quantū ad huc dies sup ē loquar. **H**am
certe dū stram illud qd in lectos nrōs
parat aspicio. subuenit in memoriā etiā
de stramine in q martin' iacuerat factā

ēē uirtutē. **R**es ita gesta est.

Laud i omg. **V IIII.**

Quē est in confinio biturigū
atq; turonoz. **E**cclia ibi est
celebris religione scōz. nec min' gliosa
sacrarū uirginū multitudine. **P**reteri-
ens g martin'. in secretario ecclie habu-
it mansionē. **P**ost discessū illi' cuncte

in secretario illud uirgines irruerūt. **A**d
lambunt singla loca. ubi aut sederat
uir beat' aut steterat. **S**tramētum etiā
in q iacuerat parciuntur. **U**na earū post
dies paucos partē straminis quā sibi pro
benedictione collegerat. in ergumino quē
spē erroris agitabat. de ceruice suspen-
dit. **N**ec mora. dicto cici' eiecto demone.

psōna curata est. **X.**

Et idem fere temp' mar-
tino a treueris reuertenti. fit obuiā
uacca. quā demon agitabat. **Q**ue re-
lictō grege suo. in homines ferebatur.
& iā multos noxie petulea confoderat.
Uerum ubi nobis cepit ēē cōtigua. hūq;
eā emni' sequebant. p'dicere magna uoce
cepunt ut cauerem'. **S**; postquā ad nos
toruis furibunda luminib' ppi' accessit.
martin' obuiā eleuata manu. pecudem
cōsistere iubet. **Q**ue mox ad uerbū illius
stare cepit immobilis. cū interea uidet
martin' dorso illius demonē sup sedentē.
Quem increpans. discede inquit funeste
de pecude. & innoxii animal agitare
desiste. **P**aruit nequā spē & recessit. **N**ec
defuit sensus in bucula quū se intellige-
ret liberatā. & ante pedes scī recepta q
ete p'sternit. **D**ein iubente martino
gregē suū petit. seq; agmini ceterarū
oue placidior imiscuit. **H**oc illud fuit tēp'. q
uit medias flāmas posit' nō sensit incen-
diū. **Q**uod in nō arbitror esse referendū.
quia hoc plen' iste sulphici. licet in libro
suo p'teritū. in eplā tam postea. quā ad
eusebiū tum prbm. in epīm fecit expo-
sui. **Q**uā tu postumiane aut credole
gusti. aut si incognita ē est. cū libuerit

in p'mptu ex illo armario habes.
Nos ab illo omīssa referim'. **XI.**
Vodā autem tempore cum

dioceses circuiret. uenantiū agm̄ incur-
rim'. canes lepore sequebant'. Jamq; mul-
to spatio uicta bestiola. cū undiq; cam-
pis late patentib' nullū esset effugiū. mor-
tē imminētē. iam iāq; capiēda crebris
flexib' differebat. Cui' piculū uir beat'
pia mente miserat'. impat canib' ut de-
sisterent sequi. & sinerent abire fugi-
entē. Qui continuo ad primū sermonis
impium conuenerunt. Crederes unctos.
immo poti' affixos. in suis herere uestigi-
is. Ita lepuscul'. psecutorib' alligatis. in

colomis euasit. **• XII •**

OPERE PRETIUM aut est
etiā familiaria illi' uerba spū-
alit' sale condita memorare.

uem recens tonsā forte conspexerat.
Euāgelicū inq̄t mandatū ista cōple-
uit. Dual' habuit tunecas. unā earum
largita ē non habenti. Ita g' & uos face-
re debetis. **I**tē cū subulcū algentē ac
pene nudū in pellicia ueste uidisset. eni-
quit adā eiecit' de paradiso in ueste pelli-
cia sues pascit. S; nos illo uetere depo-
sito. qui adhuc in isto manet. nouū poti'
adā induam'. **B**oues ex parte prata
depauerant. porci etiā nonnulla suffo-
derant. pars cetera que manebat illesa.
diuersis florib' quasi picta uernabat. Spe-
ciem inquit gerit pars illa cūgu. que
pecore depasta. & si n̄ penit' grām amisit
herbarium. nullā tam̄ florū retinet dig-
nitatē. Illa ū quā porci pecora immun-
da foderūt. fornicationis ymaginē fedā.
Ceterū illa portio que nullā sensit inui-
riā. glām uirginitatis ostendit. herbis
fecunda luxuriat. fem̄ in ea fruct' ex-
uberat. & ultra omnē speciem distincta
florib' quasi gemmis micantib' ornata
radiat. Beata species & deo digna.

Nichil enim ē uirginitatis gl'e comparan-
dum. Ita & illi qui conuugia fornicatio-
nib' comparant. uehement' errāt. & illi q'
conuugia uirginitati equanda estimant.
miseri penit' & stulti sunt. Verū hec a
sapientib' tenenda distinctio ē. ut cūgi-
um ptineat ad ueniā. uirginitas spectet
glām. fornicatio deputet' ad penā. n̄ sa-
tis factione purget'. **• XIII •**

MILES QUIDAM cingulū
in ecclesia monachū p̄fessus ab-
lecerat. cellulā sibi enim' in re-
moto. quasi heremita uictui' creauerat.

Interea astut' inuicē. uariis cogitacionib'
brutū pecc' agitabat. ut cūgē suā quam
martin' in monasterio puellarū eē p̄cepit.
uoluntate mutata. secū poti' uellet habi-
tare. Adit g' martinū fortis heremita.
& qd haberet animi cōfiteatur. Ille ū uehe-
ment' abnuere. femina aut' rur' iā mo-
nacho n̄ marito. inēgrua ratione miseri.
Postremo cū miles insisteret. affirmans
nichil hoc pposito eē nociturū. se solo cū-
guis uti uelle solatio. porro ne rur' se in
sua reuoluerēt. n̄ esse metuendū. se eē mi-
litē xp̄i. illā quoq; in eadē euisdē militie
sacramēta uirasse. patere' ep̄e sc̄s. sexū su-
um fidei merito nescientes partē milita-
re. tū martin'. uerba uobis ipsa dicturus
sū. Dic in inq̄t. si unquā in bello fuisti. si
in acie cōstitisti. At ille respondens. frequē-
ter inq̄t in acie steti. & bello frequenter
int'fui. Ad hec martin'. Dic in g'. Nūqd'
& in ulla acie que armata in p̄lio parabat'.
aut iā aduers' hostilē exercitū collato
cōmuni pede. districto ense pugnabas. ul
lā femina stare aut pugnare uidisti. Tū
demū miles confus' erubuit. grās agens
errori suo se n̄ fuisse pmissū. nec aspa in-
crepatione uerbor'. s; uera & rationabili.

secundum personam militis comparatione correctum.

Martinus autem conuersus ad nos sicut cum frequenter finem turba uallauerat. mulier inquit uiroꝝ castra non adeat. Acies militum separata consistat. peul femina in suo degens tabernaculo sic remota. Contemptibile enim reddit exercitum. si uiroꝝ cohortibus femina misceatur. Miles in acie. miles pugnet in campo. Mulier se intra muroꝝ munimenta contineat. Habet et illa gloriam suam si pudicitiam uiro absente seruauerit. cui hec prima uirgo et consummata uictoria est. non uideri. **XIII.**

Uero vero Sulpici meminissem te credo. quo affectu nobis cum et tu coram ad essem. illam uirginem predicari. que ita se penitus ab omnium uiroꝝ oculis remouisset. ut ne ipsam quidem ad se martinum cum ea ille officij causa uisitare uellet admiserit. Nam cum preter agellum illum preteriret. in quo se iam ante complures annos pudica cohibebat. audita fide illi atque uirtute. deuertit ut tam illustri meriti puellam. religioso officio episcopo honoraret. Nos consequentes. gauisumur illam uirginem putabamus. si quidem hoc in testimonium uirtutis sue habituram. ad quam tanti nominis sacerdos. deposito proposito rigore uenisset. Verum illa fortissimi uincula propositi. ne martinum quidem contemplatione laxauit. Ita uir beatus accepta per aliam feminam excusatione laudabili. ab illius foribus que uidendam se salutandamque non dederat. letus abscessit. O uirginem gloriosam. que ne a martino quidem passa est se uideri. O martinum beatum. qui illam repulsam. non ad contumeliam suam duxit. sed magnificans illum cum exultatione uirtutem. in uisitato in his regionibus dum taxat gaudebat exemplo. Ergo cum haut longe ab illa uillula nos manere nox imminens coegisset. xenium beato uiro eadem illa uirgo transmisit.

fecitque martinus quod ante non fecerat. nulli enim ille unquam xenium. nulli munus accepit. nichil ex his que uirgo uenerabilis miserat. restituit. dicens benedictionem illi a sacerdote minime esse respuendam. que esset multis sacerdotibus preferenda. Audiant queso uirgines istud exemplum. ut fores suas si eas malis obsidere uolunt. etiam bonis claudant. Et ne ad se impii sit liber accessus. non uereantur excludere etiam sacerdotes. Totus hoc mundus exaudiat. uideri se a martino uirgo non passa est. Non utique illa qualescunque. a se repulit sacerdotem. sed in eius uiri conspectu puella non uenit. quem uidere salus uidendum fuit. Quis autem alius hoc preter martinum sacerdos. non ad suam muram retulisset. Quos aduersus sanctam uirginem motus. quantasque uas mente concepisset. Hereticam iudicasset. et anathematizandam esse decreuisset. Quam uero illi beate anime illas uirgines protulisset. que crebris occursum ubique se prebent obuias sacerdoti. que cum uia sumptuosa disponunt. que una pariter discumbunt. Sed quo me ducit oratio. Paululum iste liberior sermo respuendum est. ne in aliquo forsitan incuriat offensam. Et enim infidelibus obuiationis uerba non perderent. fidelibus autem satisfaciet exemplum. Verum quia ita uirtutem huius uirginis predicabo. ut tamen nichil illis. que ad martinum uidendum ex longinquis regionibus sepe uenerunt. arbitrer derogandum. Siquidem hoc beatum uirum frequenter

Confectu etiam angli frequentant. **ET ERGO ID. XV.** quod dictum sum postumane. hoc te me autem intuebat. teste recte phibebo. **Q**uodam die ego et iste sulpicius per foribus illi exultantes. iam per aliquot horas cum silentio sedebamus. ingenti horrore et tremore. ac si

ante tabernaculū angli mandatas execu-
bras ducerem. Cū quidē clauso cellule sue
ostio nosibi esse nesciret. interī colloquen-
tū murmū audiui. & mox horrore quo-
dā circumfundū. ac stupentes nec igno-
rare potui. nescio quid fuisse diuinum.
Post duas fere horas ad nos martinū egre-
dit. ac tū cū iste sulpicius. sicut apud eū
nemo familiaris loquebat. cepit orare.
ut pie querentib' indicaret. qd illud di-
uini fuisse horrois. qd fatebam' nos abso-
sensisse. l' cū quib' fuisset in cellula collo-
cut. tenuē enī nos licet & uix intellec-
tū sermocinantū sonū p forib' audisse.
Tū ille diu multūq; cunctat. s; nichil
erat qd ei sulpici' n' extorqueret inuito.
incredibilia forte dictur' sū. s; xpō
teste n' mentior. n' quisquā est tā sacrile-
g'. ut martinū estimet fuisse nūctum.
dicā inqt uobis. sed uos queso nulli dica-
tis. Agnes. Tecla. & maria. mecu' fue-
runt. Referebat autē nobis uultū atq;
habitu singlariū. Nec ū illo tantū die.
s; frequent' se ab eis cōfessus ē uisitari. Pe-
trū etiā & Paulū aplos. uideri a se sepi'
n' negauit. Iā ū demones p ut ad eum
quisq; uenisset. suis nominib' increpabat.
Mercuriū maxime patiebat' infestū. io-
uē brutū atq; hebetē ēē dicebat. Hec
plerisq; etiā in eodē monasterio cōstitutis
incredibilia uidebant'. nec dū ego cōfidā
om' qui hec audient credituros. Nam
si inestimabilē uitā atq; uirtutē marti-
n' n' egisset. nequaquā apud posteros
tanta glā p'dit' haberet. quāquā mini-
me mirū. si in opib' martini infirmitas
humana dubitauerit. cū multos hodieq;
Auideam' nec euuangelis qui
dem credidisse. **XVI.**
MARTINO AUTE OR

sepe anglos uisōs familiaritē. & sentim' & ex-
pta sum'. Rem munimā dictur' sū. sed tamē
dicā. Apud nemausi epōz synod' habe-
bat. Ad quā quidē ire noluerat. s; quid
gestū esset scire cupiebat. Casu cū eo iste
sulpici' nauigabat. S; peul ut semp a ce-
teris in remota nauis parte sol' sedebat.
Ibi ei angl's quid gestū esset in synodo
nuntiauit. Nos postea temp' habiti con-
ciliū sollicite requirentes. satis comptū ha-
bui' ipsū diem fuisse cōciliū. & ea ibi ab epis
fuisse decreta. que martino angl's nuntiarat.
Hec cū maxime gall' nec dū explicitis que
statuerat referre loqueret. puer familiaris
ingress' ē. nunciāns Refrigeriū prbm sta-
re p forib'. Dubitare cepim'. utrū gallū ēēt
adhuc esset meli' audire. an ex optatissimo
nobis uiro. q' offitii causa ad nos ueniebat
occurrere. Tū gall'. Etia si n' ob aduen-
tū scīssimi sacerdotis. relinquenda nobis
hec esset oratio. nox ipsa cogebat huc usq;
ptractū finire sermonē. Verū quia de
martini uirtutib' nequaquā explicari
uniūsa potuerit. hec uos hodie audisse
sufficiat. cras reliqua dicem'. Ita pariter
accepta hac galli sponsione surreximus.

**Explicit liber terci' dialogi seueri
de uirtutib' scī martini epī & cōfessoris.
Incipunt capla libri quarti.**

- I** Bī multitudo hominū in spata occurrit audire
gallū de scī martini uirtutib' locuturū.
II Vbi puellā duodecennē ab utero mutā curauit.
III Vbi oleū sub ei' bñdictione creuit. & apulla eum
oleo qd bñdixerat sup cōstratū marmore paupūm
cecidit. & integra ē inuenta. in gutture.
III Vbi ipsius nomine inuocato canis hesit latrat'.
V Vbi orante eo aurtian' lecto suo tbat' execut'.
& uniūsa ult' concedit.
VI Vbi gñtēs uentur' ad ecclesiam pedē ext' cellule
sue lumen extulisset. demonioz gemit' indicabāt.

- .VII. **V**bi orationibus suis pagum senone a grandine liberauit.
- .VIII. **V**bi autianum demonio expulso miriorum fecit. Si puluicem.
- .VIII. **V**bi idolum orationibus prostravit. Super stabat orationibus soluit.
- .X. **V**bi colupnam immense molis inexpugnabilem cui idolum.
- .XI. **V**bi mulierem profluvio sanguinis laborantem sanavit.
- .XII. **U**bi serpens iussu illius in ulteriore ripa transiit. Sgemi.
- .XIII. **U**bi piscatoribus nichil capientibus iussu illius captura puenit.
- .XIII. **V**bi uisus est manus illius sacrificium offerentem uestita nobilissimis.
- .XV. **U**bi cum angelis monuit et consolatur est per iherosolymitanam partis communione. cui se uel ad horam necessitate non spiritu misererat. et quod postea ab omnium episcoporum uentibus se remouit.
- .XVI. **V**bi in ergumini priusquam lumen cellule sue attingeret.
- .XVII. **U**bi egypti nec dum baptizatus inuocato nomine Securam et de naufragio maris liberatus est.
- .XVIII. **V**bi lyconti domum ab omni periculo orationibus liberauit. et munera illius recipere noluit. Simi nom et glam pre.
- .XVIII. **V**bi fornacule sue factam sentit iniuriam. S. dica populis.
- .XX. **U**bi ait de martino aut expectare non debes. ut ullus sit finis referenti. aut ut ullo ualeat sermone eludi. ista inter de illo uino portab orienti. et dum recurris diuersa loca. portus insulas. uel ciuitates preter mar.

.XXI. **V**bi spiritus sollicitus inquit et uisitari sepulchrum pomponis.

Explicunt
capla. Inei
p. dialogus
quartus seu
ri. i. uita s.
MARTINI
epi et confesso
ris xpi.
VCESCIT
OGALLE
SVR
GEN
OVOR
EST.

Na ut uides et Postumianus instat. et hic prbr qui hesternum die auditorum amisit expectat. ut que de martino nostro in hodiernum die explicanda distuleras. debitor spiritu

sionis euoluas. Non ignarus quidem iste omnium quaecumque memoranda sunt. si. dulcis et grata cognitio est etiam nota relegenti. Si quidem natura ita comparatum sit. ut meliore quis conscientia se nosse et gaudeat. que multorum testimonius non esse incerta cognoscat. Na et hic a prima adolescentia martinum sequitur. nouit quidem omnia. si libenter cognita recognoscit. fateor enim et gallo. martini in sepius auditas esse uirtutes. quippe qui de eo etiam litteris multa mandauerit. si per gestorum admirationem semper in noua sunt. que de illo licet audita sepius reuoluunt. Proinde additum nobis refrigerium auditorum meum. eo impensius gratulamini. quo promptius postumianus iste qui hec orienti inferre festinat. quasi sub testibus designata abs te acceptus est ueritate. hec me loquente. Gallo iam ad narrandum parato. irruit turba monachorum. euagrius prbr. aper. sabbati. a geola. Et post paululum ingreditur prbr noster etherius. cum calupione diacono. et amatore subdiacono. Postremus aurelius prbr dulcissimus meus. longiore uia ueniens anhelus accurrit. Quid uos inquam tam subito et tam insperati. tam ex diuisis regionibus tam mane ecurritis. Hos inquit hesternum cognouimus gallum istum per totum diem martini narrasse uirtutes. et reliqua in hodiernum diem quia nox oppresserat distulisse. propterea maturauimus frequens auditorum facere de tanta materia loquendo. Interea nuntiat multos secularium stare per foribus. nec ingredi audientes. si ut admitterent rogantes. Tu ap. nequaquam inquit istos nobis admisceri euenit. quia ad audiendum curiositate potius quam religione uenerunt. Confusus ego illorum uice. quos non admittendos esse censebat. egre tam optinui. ut eueheri

um ex uicariis & celsi admitteret cōsulare
ceteri sē repulsi. Tum gallū media in sede
componit. Qui cum diu nobili sua uere
cunctia silentiū tenuisset. tandē ita exor
sus ē. Conuenistis inquit ad me audien
dū sē & disciti. s; religiosas poti' quā doc
tas aures ut arbitror attulistis. audituri
me fide teste nō oratoris copia loquuturū.
Que autē hestino dicta sunt nō reuoluā
illi qui nō audierunt ex scriptis cognos
cent. Noua postumian' expectat num
ciatū orienti. ne se in cōparatione mar
tini pferat occidenti. Ac p̄mū gessit a
nim' quod refrigeri' in aurē suggerit

R explicare. *• I I •*
R es i h c a r n o t e n a gesta
ē ciuitate. Pat' filiā duode
cennē ab utero puellā mu
tam martino cepit offerre
poscens ut linguā ligatā meritis suis
sēs absolueret. Ille cedens ep̄s. q̄ tū for
te latus illi' ambiebant ualentino atque
uetricio. imparē se esse tantę moli. s; il
lis quasi sanctorib' nichil impossibile fate
bat'. At illi pias preces una cū patre sup
plici uoce iungentes. orare martinū. ut
sperata p̄staret. Nec cunctat' ultra utrūq;
p̄clarū. & ostendendo humilitatē. nec dif
ferendo pietatē. iubet circumstantis ppli
multitudinē sūmoueri. ep̄s tantū & pu
elle patre assistentib'. in oratione suo illo
more p̄sternit'. Dein pusillū olei cū ex
oresim p̄fatione benedicit. atq; ita in os
puelle sēficatū liquorē. cū & linguā illi'
digitis teneret infudit. Nec fefellit sē.
uirtutis euent'. Patris nom̄ interrogat'.
mox illa respondit. Pelamat pat' cum
gaudio parit' & lacrimis martini genua
cōplex'. & hāc se p̄mā filię audisse uocē.
cunctis stupentib' fatebat'. Ac ne cuiquā

id incredibile forte uideat'. p̄hibeat uo
bis presens euagrius testimoniū uerita
tis. Nā res ipso p̄sente tum gesta ē. Pariū
illud ē. quod nup arpagio p̄bo referente

cognouit. s; nō p̄finitum uidetur. *• I I I •*

V I T I A H I comitis uxorē mi
sisse martino oleū. quod ad
diuersas morboꝝ causas necessariū. sicut
ē consuetudo benediceret. ampullulam
uitrā istiusmodi fuisse. ut rotunda in
uentrē cre sceret ore p̄ducto. s; oris extan
tis concauū nō repletū. quia id moris sit il
la uascula compleri. ut pars umbonib' ob
struendis libera relinquat'. Testabat' p̄br
uidisse se oleū sub martini benedictione
creuisse. qđ exundante copia supne deflu
eret. eandēq; dū ad matrē familias uas
culū referret seruasse uirtutē. Nā int' ma
nus pueri portantis ita semp exundasse
oleū. ut omē illi' uestimētū copia supfusi
liquoris opiret. matrā ita usq; ad sūmum
labriū plenū uasculū recepisse. ut p̄br ho
dieq; fateatur. obdendi pessuli. quo claudi
diligenti' seruanda cōsuerūt. inuitro illo spa
tium nō fuisse. *• I I I •*
M irū & illud. quod huius
me aut intuebat'. memini cōtigisse. Has
uitrē cū oleo qđ martini benedixerat.
in fenestra paululū editiore deposuit. Pu
er familiaris incautus. lintheū supposi
tū ampullulā ibi esse ignorans attraxit.
uas sup constiatū marmore pauimentum
decidit. Cunctis metu extritis ne bene
dictio deperisset. ampullula p̄ inde inco
lomis ē repta. ac si sup plumas mollissimā
decidisset. Que res nō poti' ad casū quam
ad orantini ē referenda uirtutē. cui be
nedictio perire nō potuit. *• I I I •*
V I D I L L U D Q U O D F A C T Ū E S T
a quodā. cui nom̄ quia p̄sens

ē. & prodi se uetuit sup̄pmet. cui quidem
temp̄i hic etiā saturniū int̄fuit. **C**aus
nobis importunior oblatiabat. In nomine
inquit martini iubeo te obmutescere. Cam
hesit latrat in gutture. linguā abscessā
ut putares obmutuit. Ita parū est ipsū
martinū fecisse uirtutes. credite in quia

etia alii in nomine ei multa fe
cerunt.

VITIAHI quondā comitis.

Inoueratis barbarā nimis &
ultra om̄s eruentā feritatē. Hic rabido
spū ingressus turonū ciuitatē. sequenti
bus eū miserabili facie ordinib' catenatis.
diuersa p̄clendis parari iubet genera pe
narū. disponens postero die attonita ciui
tate. ad op' tam triste p̄cedere. Quod u
bi martino cōptum ē. sol' paulo ante me
diā noctē. ad p̄torū illi' bestie tendit.
S; cū p̄funde noctis silentio. quiescenti
b' cunctis. null' forib' obseratis pateret
ingress'. ante limina eruenta p̄sternit.
Interea autian' graui somno sepult'. an
gelo ingruente p̄cellit. Seruus inquit
dei ad tua limina iacet. & tu quiescis.
Qua ille uoce p̄cepta. lecto suo turbat'
executit. Conuocatisq; seruis trepid' ex
clamat. martinū esse p̄ forib'. irent p̄ciū
claustra referarent. ne dei serui' pateret
iniuriā. S; illi ut ē om̄ium natura seruo
rū. uix prima lumina egressi. iridentes
dn̄m suū. quod somno fuiss; illusus. ne
gant quenquā esse p̄ forib'. ex suomet in
genio ēiectantes. neminē nocte posse ui
gilare. ne dū illi crederent. in illi' noctis
horrore iacere ante aliena limina sacer
dotē. Idq; autiano facile p̄suasū. rur
sū soluit in soporē. S; mox ui maiore
ēcuss'. exclamat martinū stare p̄ forib'.
sibi ideo nullā quietē animi corpisq; p̄

mitti. Tardantib' seruis. ipse usq; ad limina
exteriora p̄gredit'. ibi martinū ut senserat
deprehendit. P̄cussus miser tantę manifesta
cione uirtutis. quid inquit in hoc dn̄e fe
cisti. Nichil te loq' necesse ē. Scio quid
desideres. uideo qd regias. Discede quā
toei'. ne me ob iniuriā tuā celestis ira ē
sumat. Satis solueri huc usq; penarum.
Crede quia n̄ leuit' apud me actū est. ut
ipse p̄cederē. Post discessū aut' sc̄i. aduo
cat officiales suos. iubet om̄s custodias
relaxari. & mox ipse p̄ficeret'. Ita fuga
to autiano. letata ē ciuitas liberata. Hec
cū multis autiano referente cōpta sunt.
Tū nup' refrigeri' p̄br' quē corā uideris.
ab agafido fidei uiro & tbunis. subin
uocatione diuine maiestatis audiuit.
q' sibi hoc ab ip̄o autiano relatū ēē ui
rabat. Ceterū nolo miremini me ho
die facere qd bestio n̄ feci. ut ad singlā
quasq; uirtutes. nomina testū p̄sonasq;
subnectam. Ad quas si q's fuerit inere
dul'. quia ad huc in corpore sunt recur
rat. Exigit id infidelitas plurimor'. q'
in aliquib' que bestio memorata sunt
nutare dicunt'. Accipiat q' testes ad huc
incolumē atq; uiuētē. qb' qā de fide n̄a du
bitāt. magis credāt. S; si adeo infideles
sunt. p̄fiteor quia nec illis fē credituri.
Uiroz aut' quenq;. qui l' tenuē sensum
religionis habeat. tantū piaculi uelle
cōmittere. ut putet quenquā de mar
tino posse n̄tiri. facillat a quoquā. q'
sub dō uiuit. ista suspicio. Neq; enim
martin' hoc indiget. ut n̄daciis asse
rat. S; tot' sermonis fidē apd' te xp̄e
depm̄i. nos nec alia dixisse. nec alia
dicturos. quā que ipsi uidim'. aut que
manifestis auctorib'. l' plerumq; ip̄o
referente cognouim'. Ceterū & si dialo

gi specie quo ad leuandū fastidiū lectio
uariaret assumpsiū. nos pie p̄struere p̄fi
temū historie ueritatē. **H**ec me extrinsecus
inserere. n̄ nulloz meredulitas n̄ sine me
o dolore compulerit. S; redeat ad nr̄m
sermo consensū. In q̄ cum me tā studiose
audiri uideā. fateor necesse ē apriū fressi
se cōstantē. q̄ reppulit infideles. eos tantū

E iudicās audire debere q̄ credent.
FFEROK .VI.
siq̄dem creditis spū. & p̄ dolo
re tot' infamo. Non credent

martini uirtutib' xp̄iani. quas demones
fatebant. Monasteriū beati uiri duob'
a ciuitate erat milib' disparatū. S; si q̄
tens uentur' ad eccliam. pedē extra cellu
lē sue lūm extulerat. uideres p̄ totā ecclī
am mergummos rugientes. & quasi ad
ueniente iudice agmina dampnanda
trepidare. ut aduentū ep̄i clerici q̄ uen
turū esse nescirent. demonioz gemit' in
dicaret. **U**idi quendā app̄ante mar
tino in aera captū. manib' extensis in
sublime suspendi. ut nequaquā solum
pedib' attingeret. Si quando aut' exor
tizandoz demonū martin' opam rece
pisset. neminē manib' attrectabat. nemi
nē sermonib' increpabat. sicut plerunq;
p̄ clericos rotat' turba uerboz. s; admo
tis mergummi cetero iubebat abs cedere.
ac forib' obseratis in medio ecclīe cilitio
circūtect'. cinere respic'. solo p̄strat' orabat.
Tū ū cerneret miseros diuerso exitu pur
geri. hos in sublime sublatis pedib' qua
si de nube pendere. nec tam uestis de
flueret sup facie. ne faceret uerecundiā
nudata pars corporz. At in parte alia ui
deres sine interrogacione uexatos. & sua
crimina cōfidentes. nomina etiā nullo
interrogante p̄debant. Ille se iouē. iste

mercuriū fatebat. Postremo cunctos
diaboli ministros cū ipso cerneret auc
tore cruciari. ut iā in martino illud fa
team impletū qd scriptū est. qm̄ sc̄i de

P angelis iudicabunt. **.VII.**
A G u m quendā in semoni
co annis singlis grando uasta
bat. Compulsi extremis malis inco
le. a martino auxiliū poposcere. mis
sa p̄ auspiciū p̄fectoriū uirū satis
fida legatione. cui' agros specialit' gra
uior quā ceteroz assueuerat p̄cella po
pulari. S; facta ibi oratione martin'.
ita uniuersa penit' liberauit ab ingruen
ti peste regionē. ut p̄ uiginti annos q̄
bus postea mansit in corpe. grandinē
in illis locis nemo p̄tulerit. Quod ne
fortuitū eē. & n̄ poti' martino p̄stitum
putaret'. eo anno quo ille defunct' est.
rursū incubuit rediūua tempestas.
Adeo sensit & mund' uiri fidelis exces
sum. ut cui' uita iure gaudebat. eiusdē
mortē lugeret. Ceterū si ad hec p̄banda
que dixim'. testes etiā infirmior auditor
exegerit. n̄ unū ego hominē. s; milia
multa p̄ducā. & totā intertestimoniū uir
tutis expte. senoniū aduocabo regionē.
Et tu refugeri pr̄br' credo meministi.
nup nobis sup hoc cū romulo auspiti
ill' filio. honorato & religioso uiro fuisse
sermonē. qui hec nobis tanquā incom
pta referebat. **E**t cū futuris p̄uentib' p̄
assidua dampna trepidaret. ut ipse ui
disti. magno secū merore lugebat. **O**ur
tinū non in hec tempora
reseruatum. **.VIII.**
S ed ut ad auitianū recur
rā. q̄ cū in omib' locis cunc
tisq; urbib' ederet crudeli
tatis sue nefanda monimenta. tuomis

tantū innocens erat. Nulla bestia que humano sanguine & infelicū mortib' alebat. mitē se atq; tranquillū beato uiro p'sente prestabat. Memini quodā die ad eū uenisse martinū. Qui ubi in secretariū ei' ingress' est. uidet post tergū ipsius demonē mire magnitudinis assidentem. Quē emm' ut uerbo quia ita necesse ē latino parū loquām exsufflans. autian' se exsufflari existimās. qđ me inquit scē sic accipis. Tum martin' nō te inqt. s; eū qui ceruici tue teter incubuit. Cessit diabol'. & reliquit familiare subselliū. Satisq; constat ab illo die autianū mitiorē fuisse. seu qđ intellexerit egisse se semp assidentis sibi diaboli uoluntatē. seu qđ immund' spēs ab illi' confessū p martinū fugat' priuat' ē potestate grassandi. cū erubesceret minis auctore nec ministrū auctor urgueret. **VIII.**

H V I C O A M B A T I E H S I idest castello illo ueteri qđ nō frequens habitat' a frīb'. idolū noueratis grandi ope cōstructum. Politissimis saxis moles turrita surrexerat. que in thronū sublime pcedens. supsticionē loci. opis dignitate seruabat. Hui' destructionē. marcello ibidē consistenti prbo. uir beatus sepe mandauerat. Post aliquantū temp' regress'. increpat prbm. cur adhuc idoli structura cōsisteret. Ille causat' uia militari manu. & ui publice multitudinis tantā molē posse subūti. ne diū id facile putaret p imbecilles clericos. aut infirmos monachos qui uisile curari. tē martin' recurrēs ad nota subsidia. nocte tota ī oratione puigilat. Mane orta tempestas. edē idoli usq; ad fundamentum puoluit.

Verū hec marcello teste dicta sunt. **X.** L I A O E I V S h̄ dissimilē in simili ope uirtutē. Refrigerio astipulante phibeo. Colūpnā immisē molis. cui idolum supstabat parabat euertere. s; nulla erat facultas qua id daret' effectui. Tū ad orationē suo more cūertit'. uisā certū est parilē quodāmodo colūpnā ruere de celo. Que impacta idolo. totā illā inexpugnabilē molē soluit in puluerē. Pari' scilicet si uisibilit' celi uirtutib' uteretur. n̄ ipse uirtutes uisibilit' seruare martino. etiā humanis oculis cernerentur.

D E O A V T E M Refrigeri'. **XI.** m̄ testis ē. mulierē pfluuiio sanguinis laborantē. cū martini uestē exēplo mulieris illi' euangelice cōtigisē. sub monito tempis fuisse sanā tam. **XII.**

S E R P E N S flumen secans. in ripa in qua cōstiterat' annatabat. In nomine inqt dñi iubeo te redire. Mox se mala bestia adūbū scī retorfit. & ī ulteriore ripā nobis inspectantib' trāsmeauit. Quod cū om̄s n̄ sine miraculo cernerem'. alit' ingemiscēs ait. Serpente me audiuit. & homines n̄ audiunt. **XIII.**

D I S C E O P A S C H E dieb' edere consuet'. paulo ante horā refectionis inīrogat. an haberēt in p̄mptu. Tū cato diacon' ad quē administratio monasterij ptinebat doct' & ipse piscari. negat p totū diem sibi ullā cessisse capturā. sed neq; alios piscatores q̄ uendere solebant. q̄equā agere quiuisse. Wade inquit

mitte luum tuum. captura pueniet.
 Contigua flumini ut suspici' iste descēp-
 sit. habebant habitacula. Processimus
 cuncti ut pote feriatis dieb' uidere pis-
 cantē. omūum spēb' intentis. n̄ incassum
 futura temptamina. quib' piscis marti-
 no auctore martini usib' quereret. Ad
 p̄mū iactū in rete p̄modico immanē esō
 cē diacon' extraxit. & ad monasteriū
 let' accēit. Nunū ut dixit poeta nes-
 cio q̄s. utū enī uersū scōlastico. q̄a int'
 scōlasticos fabulān' captiuūq; suē mi-
 rantib' intulit argis. Vere ap̄i iste dis-
 cip̄s. gestarū a saluatore uirtutū. quas
 in exemplū sc̄is suis edidit emulatoz.
 ap̄inq; in se monstrabat opantē. q̄ sc̄m
 suū usq; quaq; gl̄ificans. diūsarū mune-

Tra gr̄arū in unū hominem
 conferebat. **XIIII.**

ESTABAT VR arbori ex p̄-
 fecto. uidisse se martini ma-
 nū sac̄ituū offerentis. uestitā quodā
 modo nobilissimis gēmis. luce mica-
 re purpurea. & ad motū deatere. col-
 lisarū int' se fragorem au-
 disse gemmarum. **XV.**

UENIAO ad illud quod
 p̄pter tempoz notā semper
 occultauit. s; nos celare n̄ potuit. in
 q̄ illud ē miraculi. qd̄ facie ad faciē cū
 eo ē angl's locut'. Maxim' imp̄ator
 alias sane bon'. deprauat' consiliis sac̄-
 dotū post p̄scilliani necē. it̄haciū ep̄m
 p̄scilliani accusatorē. ceterosq; illi' soci-
 os. quos nominari n̄ est necesse. ui re-
 gia tuebat'. ne q̄s ei crimini daret. o-
 pa illi' cuiuscūq; modi hominē fuisse
 dampnatū. Interea martini multis
 grauib'q; laborantiū causis. ad comi-
 tatū ire cōpuls'. p̄cellā ipsā tocī tem-

pestatis incurrit. Congregati apud tre-
 uiros ep̄i tenebant'. qui cottidie cōmuni-
 cantes it̄hacio. cōmunē sibi causā fece-
 rant. Hui' ubi nunciatū est inopmanti
 b' adesse martinū. totis animis labefac-
 tati. musitare & trepidare cepunt. Et
 iā pridie imp̄ator ex eoz sententia de-
 creuerat. t̄bunos summa potestate arma-
 tos ad hispanias mittere. q̄ hereticos in-
 quirent. dep̄hensis uitā & bona ad-
 uinerēt. Nec dubium erat. quin scōz
 etiā magnā turbā tempestas ista depo-
 pulatura esset. & enī paruo disc̄imine
 int' hominū genera. tū solis oculis uidi-
 cabat'. cum q̄s pallore poti' aut ueste
 quā fide heretic' estimaret. Hec nequa
 quā placitura martino ep̄i sentiebāt. S;
 male c̄sens illa t' molestissima erat cura.
 ne se ab eoz cōmunionē adueniēs absti-
 neret. n̄ defutōs q̄ tanti uiri c̄stanciā.
 p̄missā auctoritate sequerent'. Ineunt
 cū imp̄atore c̄silii. ut missis obuiā ma-
 gisterii officialib'. urbē illā p̄p̄i uetare-
 tur accedere. n̄ se cū pace ep̄oz ibi c̄sis-
 tenciū affore fateret'. Quos ille callide
 frustrat'. p̄fiteatur se cū pace ap̄i esse uē-
 turū. Postremo ingressus nocturno
 tempe. adiit eccliam. tantū orationis
 gr̄a. postridie palatū petiit. Pret' mul-
 tas q̄s euoluere longū est. has p̄ncipa-
 les petitiones habebat. p̄ narsēte comi-
 te. & leuchadio p̄sīde. quoz ambo gra-
 tiani partiū fuerāt p̄tinaciorib' studiū
 quē n̄ est tempis explicare. irā uictoris
 emerit. illa p̄cipua cura. ne t̄buni cū
 iure gladioz ad hispanias mitterent'.
 Pia enī sollicitudo erat martino. ut n̄
 solū xp̄ianos q̄ sub illa erāt occasione
 uexandi. s; ipsos etiā hereticos libera-
 ret. Verū p̄mo die atq; altero suspen-

dit hominē callid⁹ impator. siue ut rei
pond⁹ imponeret. siue q̄a nimis īplacabi
lis sibi erat. seu q̄a ut pleriq; tū arbitrabā
t̄ auaritia repugnabat. Siquidē in bona
eorū inhiauerat. **F**ertur enī ille uir mul
tis bonisq; actib⁹ p̄ditus. adu⁹ auaritiā
parū consuluisse. n̄ forte regni necessita
te. quippe exhausto a supiorib⁹ p̄ncipib⁹
rei publice erario. pene semp in expedi
tione atq; p̄inctu belloy ciuiliū consti
tut⁹ facile excusabit⁹. quib⁹ libet occasi
onib⁹ subsidia impio parauisse. **I**nterea
epi. quoz cōmunionē martin⁹ n̄ inibat
trepidī ad regē concurrēt. p̄dampnatos
se cōquerentes. actū esse de suo om̄ium
statu. si theognisti p̄tinaaciā. qui eos sol⁹
palā lata sententia cōdempnauerat.
martini armarēt auctoritas. n̄ oportu
isse hominē recipi menib⁹ illū iā defen
sorē non hereticoz esse s; uindicē. nichil
actum morte p̄scilliani. si martin⁹ ex
erceat illi⁹ ultionē. **P**ostremo p̄stati cū
fletu & lāmtacione potestātē regiam
implorāt. ut utat⁹ adu⁹sus unū hominē
uī sua. **N**ec multū aberat. q̄n cogereō
impator martinū cū hereticoz sorte
misceri. **S**; ille licē epis nūmo fauore
ēēt obnoxī. n̄ erat nesci⁹ martinū fide
scitātē ac uirtutē. cunctis p̄stare morta
lib⁹. **A**lia longe uia sēm uincere parat.
ac p̄mo secreto accersitū blande appel
lat. hereticos iure dāpnatos more iu
ditioy publicoy. poti⁹ quā insectacionib⁹
saēdotū. n̄ esse causā. qua ithaci⁹ cete
rorūq; partes ei⁹ cōmunionē putaret ēē
dāpnandā. theognistiū odio poti⁹ quā
causā fecisse discidiū. eundemq; tam
ēē solū. q̄ se a cōmunionē interī separa
rit a reliq;s. **N**ichil nouatū. q̄n etiā an
te paucos dies. habita synod⁹ ithacum

p̄nuntiauerat culpa n̄ teneri. **Q**uib⁹ cū
martin⁹ parū moueret. rex ira accendit⁹
ac se de cōspectu ei⁹ abripuit. & mox p̄u
siores hui⁹ p̄ quib⁹ martin⁹ rogauerat diri
gunt⁹. **Q**uod ubi martino comp̄tū iam
noctis tempe ē. palatiū irupit. spondet
si parcereō se cōmunicaturū. dū in ut a
t̄buni iā in excidiū eccliarū. ad hispanias
missi retraherent⁹. **N**ec mora int̄cessit.
maxim⁹ indulget om̄ia. **P**ostridie felici
epi ordinatio parabat⁹. sc̄ssimi sane ui
ri & plane digni. q̄ meliore tempe saē
dos fieret. **H**ui⁹ diei cōmunionē marti
nus inuit⁹. sat⁹ estimans ad horā cedere
quā hui⁹ n̄ consulere. quoz ceruicibus gla
di⁹ imminēbat. **H**eruntani sūma ui epis
nitentib⁹. ut cōmunionē illā subsc̄ptio
ne firmaret. extorqueri n̄ potuit. **P**os
tero die se inde p̄cipiens. cū reitēs in uia
mest⁹ ingemisceret. se uel ad horā noxie
cōmunioni fuisse p̄mixtū. haut longe
a uico cui nom̄ est andethanna. qua
uasta solitudine siluariū secreta petun
tur. p̄gressis paululū comitib⁹ ille subse
dit. causā doloris ac facti. accusante &
defendente inuicē cogitacione puoluēs.
Assistit ei repente angl⁹. **M**erito inq̄t
martine cōpingeris. s; aliū exire ne
quisti. **R**epara uirtutē. resume cōstanti
am. ne iā non piculū gl̄e. s; salutis mē
reris. **I**taq; ab illo tempe satis cauit.
cū illa ithaciane partis cōmunionē mis
ceri. **C**eterū cū quosdā ex mergumi
nis tardī quā solebat. & grā minore eu
taret. subuid nob cūlacm̄ fatebat⁹ se p̄pt cō
munionis illi⁹ mahi. cui se p̄ puncto tem
pis. necessitate n̄ sp̄u miscuisset. decimen
tū sentire uirtutis. **S**edecī postea uixit
annos. **N**ullā synodiū adiit. ab om̄ib⁹ e
piscopoy conuentib⁹ se remouit.

49
XVI. **S**ed plane ut expositum sumus.
imminuta ad tempus gratiam mul-
tiplici mercede reparauit. Vi-
di postea ad pseudoforum monas-
terii ipsius adductum energuminum &
priusquam lunam attingeret fuisse
curatum. **XVII.**

Es tate o quendam nup-
audiui. cum in tyrreno mari cursu
illo quo romam tendere nauigaret. subito
turbibus exortis. extremum uitae omnium
fuisse disceimen. In quo cum quidam egypti
negociator nec diu apian magna uo-
ce clamauerit. deus martini eripe nos.
mox tempestatem fuisse sedatam. seq; opta-
tum cursum cum summa placidi equoris
quiete tenuisse. **XVIII.**

Constans exuicarius uir fidelis.
cum familia illi lues extrema uexa-
ret. & inaudite calamitatis
exemplo. per totam domum corpora egra pecum-
berent. martini per litteras implorauit
auxilium. Quo tempe uir beatus re esse
promisit difficile impetrari. Nam spiritu sen-
tiebat. domum illam diuino numine uer-
berari. Tamen prius destitit. septem to-
tos dies totidemq; noctes orando & ie-
iunando continuas. quam id quod exorari
dum recepat impetraret. Mox ad eum
lyconti diuina ex parte beneficia per-
uolauit. nunciatis simul & agens gratias do-
mum suam omni periculo liberatam. Centum eti-
am argenti libras optulit. quod uir beatus
nec respuit nec recepit. sed priusquam
pondus illud monasterii lunam attingeret.
redimendis id in captiuis continuo de-
putauit. & cum ei suggereretur a fratribus. ut
aliquid ex eo in sumptum monasterii reseruaret.
omnibus in angusto esse uictum. multis deesse
se uestitum. nos inquit ecclesia & pascat

& uestiat. dum modo nichil nostris usibus que-

sisse uideamus. **XVIII.**

Vecurrunt hoc loco illi uiri mag-
na miracula. que facili admi-
rari possumus quam referte. Agnoscitis pro-
fecto quod dico. multa sunt illi que non
queant explicari. ueluti est istud quod nes-
cio an ita ut gestum est possit a nobis ex-
poni. Quidam est frater noster non ignoratis.
se celanda persona est. ne scio uiro uerecun-
diam fecerim. Quidam ergo cum ad fornacu-
lam illi carbonum copiam reperisset. & admo-
ta sibi sellula diuarcatis pedibus super ignem
illum nudato inguine resideret. con-
tinuo martini facta sacra tegmine sensit
iniuriam. magna uoce perclamans. Quis
inquit nudato inguine nostrum incestat ha-
bitaculum. Hoc ubi ille frater audiuit. &
ex conscientia quod increpabat agno-
uit. continuo ad nos cucurrit exanimis.

Pudorem suum non sine martini
uirtute confessus. **XX.**

Vo d a m itidem die. dum in a-
rea que parua admodum illi
tabernacu- lum ambiebat. in illo suo
quod nostis omnis sedili ligneo resedisset.
uidit duos demones in excelsa illa que
monasterio supereminet rupe consistere.
inde alacres ac letos uocem istiusmodi
adhortationis emittere. heia te brie-
tio. heia te brie tio. Credo cernebant
miserum emum perpropinquante. conscij
quantam illi rabiem spiritus fuisse ualisset. Nec
mora brie tio furibundus irrupit. ibi
plenus insania. euomuit in martinum mul-
le ciuitia. Obiurgatus enim pridie ab eo
fuerat. cur quod nichil unquam ante cleri-
catum. quippe quod in monasterio ab ipso
martino nutritus habuisset. equos ale-
ret. mancipia compararet. Nam illo

tempe arguebat a multis. qđ n̄ solū pueros s; etiā puellas scitis uultib' emisset. Quib' reb; infelicissim' insano felle cōmotus. & ut credo p̄cipue demoniū illorū agitat' instinctu. martinū ita aggressus est. ut uix manib' temperaret. cum qđdem sēs uultu placido. m̄te tranquilla. infelicitis amentia. p̄ mitia uerba cohiberet. **S**; ita in eo nequā sp̄e redundabat. ut ne sua quidē illi quamuis uana admodū mens subesset. tremētib' labiis. incertoq; uultu decolor p̄ furore. rotabat uerba peccati. se assēres scīorem. quippe qui a primis annis ī monasterio. int' sacras ecclīe disciplinas. ipso martino educante creuiss'. martinū ū & a principio qđ ipse diffiteri n̄ posset. militie actib' sorduisse. & nunc p̄ manes sup̄stitiones & fantastica uisionū ridicula. p̄f' int' delirām̄ta senuisse. Hec cū multa atq; alia etiā que reticere melius ē acerbiora uomuisset. egressus tādē furore satiatus. quasi qđ se penit' uindicasset. tabid' ea parte qua uenerat recurrebat. cū interea credo p̄ martini orationes. fugatis ab illi' corde demonib' reduct' in penitentiā mox reuētit'. atq; ad martini se genua p̄sternit. ueniā poscens. fatec' errorem. nec sine demone se fuisse tandē sanior cōfiteatur. Non erat apud martinū labor iste difficilis. ut ignosceret supplicanti. Tūc & ipsi et nob' omīb' sēs exposuit. qualiter illū a demonib' uidisset agitari. se conuictis n̄ moueri. qđ magis illi aq̄ eēnt effusa nocuissēt. Exinde cū idē brictio multis apd' eū magnisq; cōminib' p̄sepe p̄meret'. cogi n̄ potuit ut eū a p̄sbyterio summoueretur. ne suā p̄sequi uideret' iniuriā. illud sepe com-

memorans. Si xp̄e iudam pass' ē. cur ego n̄ patiar brictionē. Ad hec postumian' audiat inquit istud exemplum n̄r iste de proximo. qđ cū sit sapiens īmemor p̄sentū. īmemor futuroz. si fuerit offensus īlanit. in sua se n̄ habens potestate. seuit in clericos. grassat' in laicos. totūq; terrarū orbē in suā cōmouet ultionē. in qua p̄temniū iugit' dimicatione consistēs. nec tempore nec ratione sedat'. Dolenda hominis & miseranda conditio. etiā si hac sola insanabilis mali peste p̄meret'. Verum ista ei patiētere & tranquillitatis exempla. referre sepius galle debueras. ut sciret irasci. & sciret ignoscere. Quasi uiliū breuit' insertum sermonē meū in se. platū forte cognouerit. sciat magis n̄ ore inimici. quā a miei animo me loquutū. quia si fieri posset. optare ut martino. poti' ep̄o quā fallari tyranno similis diceret'. S; istum cui cōmemoratio parū suauis est transeam'. & ad martinū n̄rīn galle redeam'. Tum ego cū iā adesse uespm̄ ociduo sole sentire. dies inquā abiit. Postumiane surgendū est. simul tā studi-

Dosis auditorib' cena debetur. **E MARTINO XXXI.** autē expectare n̄ debes. ut ulla sit meta referendi. la-
tius ille diffundit'. quā ut ullo ualeat sermone concludi. Ita interī de illo uiro portabis orienti. & dū recurrīs. diuersasq; oras. loca port'. infulas. urbesq; p̄tē legis. martini nom̄ & gl'am sparge p̄ p̄p̄los. In p̄mis memento n̄ preterire campaniā. & si maxime cursus in deuio sit. n̄ tam tibi tanti sint uel magnarū morarū ulla dispendia. quin illic adeas illustrē uirū. ac toto

laudatū orbe paulinum. Illi queso te pri-
mū sermonis nr̄i. quod l' hesternio confeci-
m'. uel hodie dixim' uolumen euolue. Il-
li om̄ia referes. illi cuncta recitabis. ut
mox p' illū sacras uiri laudes roma cog-
noscat. sicut p'mum illū nr̄m libellum.
n' p' italiā tantū. s' p' totū etiā diffudit
illuricū. Ille martini n' inuid' gl'arum.
sc̄arumq; in xp̄o uirtutū pusillim' estima-
tor. n' abnuet p'sulem nr̄m cū suo felice
componere. Inde si forte ad affricam
transfretabis. referes audita carthagi-
ni. Licet etiā pridē ut ipse dixisti uirū
nouerit. tam̄ nunc p'cipue de eo plura
cognoscat. ne solum ibi cyprianū mar-
tirem suū. quamuis sc̄o illi' sang'ne con-
secrata muret'. Inde si ad leuā achaie
sinū paululū deuex' intraueris. sciat
corinth'. sciant athene. n' sapientiorē
in achademia platonē. nec socratem
in carcere fortiorē. felice
tiā que meruit audire a
tē. s' nequaquā a xp̄o
tas. quib' donauerit
Cū ū ad egyptum uis-
quā illa suor' sc̄or' num-
tutib' superet. tam̄ non
dire. quia illi uel unū

C MARTINO e-
t e r v o cū iheru-
limam inde petitur.
sum uela cōmiseris. negoti-
um ē nr̄i dolous inungo. ut si unq̄
ad illi' illust' ptolomaidis litus ac-
cesseris. sollicit' inquiras. ubi sit c̄se-
pult' nr̄ ille pomponi'. Hec fastidias
uilitare ossa peregrina. multas illic la-
emas tam affectu tuo. quā ex nr̄is
funde uiscerib'. Ac licet mani mune-
re. solū ipsū flore purpureo. & suaue

redolentib' sparge gramini'. Dices tam̄
illi s' n' asperere. n' acerbe. & compatiēti
alloquio. n' expbrantis elogio. quod si
uel te quondā. uel me semp̄ audire uo-
luisset. & martinū magis quā illum
quē nominare nolo fuisset imitatus.
numquā a me tā crudelit' disparatus.
ignoti pulueris regione tegeret'. nau-
fragi sorte p'donis pass' in medio ma-
ri mortē. & uix in extremo nact' lit-
tore sepulturā. Videant hoc op' su-
um. quicumq; ex abscessu illi' in noce-
re uoluerint. uideant gl'am suā. &
uel nē adūsū me grassari desinant.
uindicati. Hec cū maxime flebili
uoce gemeni'. om̄ium lacrimis p' m̄ā
lamenta cōmotis. cū magna quidē
MARTINI admiratione. sed n' mino-
re ex nr̄is fletib' dolore discessū est.

*Capit' lib' mī dialogor' seueri de
uita s̄i martini. Passio s̄i satur-*

*mini om̄is
EO PORE*
quo maximian'
august' redit de
partib' affrice ad
urbē romam. uo-
lens placere diocle-
tiano augusto.

ut in nomine ei' thermas a solo edifica-
ret. cepit inuidia xp̄ianor'. om̄is mi-
lites siue romanos ad afflictionē labo-
ris compellere. Ciat aut' quidā uir se-
nex nr̄ eos nomine saturnini'. qui iā
senectute macerat' fuerat. & cepunt
eū ad portandū adiuuare. Hoc cum
uiderēt custodes fieri. quia sisinnius
& cyriac' diacones. farinas suas et
alienas cū adiutorio ap̄i portarent.
mirati sunt. & nunciauerūt tribuno

laudatū orbe paulinum. Illi queso te pri-
mū sermonis nr̄i quod l' hesternio confeci-
m̄. uel hodie dixim̄ uolumen euolue. Il-
li om̄ia referes. illi cuncta recitabis. ut
mox p̄ illū sacras uiri laudes roma cog-
noscat. sicut p̄mum illū nr̄m libellum.
n̄ p̄ italiā tantū. s; p̄ totū etiā diffudit
illuricū. Ille martini n̄ inuid' gl'arum.
sc̄arumq; in xp̄o uirtutū pusillim' estima-
tor. n̄ abnuet p̄silem nr̄m cū suo felice
componere. Inde si forte ad affricam
transfretabis. referes audita carthagi-
ni. Licet etiā pridē ut ipse dixisti uirū
nouerit. tam̄ nunc p̄cipue de eo plura
cognoscat. ne solum ibi cyprianū mar-
tirem suū. quamuis sc̄o illi' sanḡne con-
secrata muret. Inde si ad leuā achaie
sinū paululū deuex' intraueris. sciat
corinth'. sciant athene. n̄ sapientiorē
machademia platonē. nec socratem
in carcere fortiorē. Felicem quidē gre-
tiā que meruit audire aplm̄ predicā-
tē. s; nequaquā a ap̄o gallias derelie-
tas. quib' donauerit habere martinū.
Cū ū ad egyp̄tum usq; pueneris. quā
quā illa suorū sc̄orū numerositate & uir-
tutib' superet. tam̄ non dedignetur au-
dire. quia illi uel uniu'se asie. in solo

C MARTINO europa n̄ cesserit
et e r v o cū iherosō. **XX. II.**
limam inde petitur. uentis rur-
sum uela cōmiseris. negoti-
um ē nr̄i dolous inungo. ut si unq̄
ad illū illust' ptolomaidis litus ac-
cesseris. sollicit' inquiras. ubi sit c̄se-
pult' nr̄ ille pomponi'. Hec fastidias
uisitare ossa peregrina. multas illic la-
c̄mas tam affectu tuo. quā ex nr̄is
funde uiscerib'. Ac licet mani mune-
re. solū ipsū flore purpureo. & suaue

redolentib' sparge gramini'. Dices tam̄
illi s; n̄ aspere. n̄ acerbe. & compatiēti
alloquio. n̄ expbrantis elogio. quod si
uel te quondā. uel me semp̄ audire uo-
luisset. & martinū magis quā illum
quē nominare nolo fuisset imitatus.
numquā a me tā crudelit' disparatus.
ignoti pulueris regione tegeret. nau-
fragi sorte p̄domis pass' in medio ma-
ri mortē. & uix in extremo nact' lit-
tore sepulturā. Videant hoc op' su-
um. quicumq; ex abscessu illi' in noce-
re uoluerint. uideant gl'am suā. &
uel nē adūsū me grassari desinant.
uindicari. Hec cū maxime flebili
uoce gemeni'. om̄ium lacrimis p̄ m̄ā
lamenta cōmotis. cū magna quidē
MARTINI admiratione. sed n̄ mino-
re ex nr̄is fletib' dolore discessū est.

Capl' lib' iii' dialogorū seueri de
mi. Passio sc̄i satur-

mini om̄is
EO PORE

I quo maximian' august' redit de
partib' affrice ad
urbē romam. uo-
lens placere diocle-
tiano augusto.
a' thermas a solo edifica-
i uidia xp̄ianorū. om̄is mi-
lites siue romanos ad afflictionē labo-
ris compellere. Ciat aut' quidā uir se-
nex nr̄ eos nomine saturnini. qui iā
senectute macerat' fuerat. & cepunt
eū ad portandū adiuuare. Hoc cum
uiderēt custodes fieri. quia sisinnius
& cyriac' diacones. farinas suas et
alienas cū adiutorio ap̄i portarent.
mirati sunt. & nunciauerūt tribuno